

Міністерство освіти і науки України
Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича

Факультет педагогіки, психології та соціальної роботи

Кафедра педагогіки та соціальної роботи

Кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень.
Використання ідей, результатів і текстів наукових досліджень
інших авторів мають посилання на відповідне джерело.
_____ Н.М. Кричун

**ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ УЧНІВСЬКОЇ
МОЛОДІ ЗАСОБАМИ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ**

Кваліфікаційна робота

Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський)

Виконала:

Студентка 4 курсу, групи 401
спеціальності 231 «Соціальна робота»

Кричун Наталія Миколаївна

Керівник:

кандидат педагогічних наук, доцент

Ковальчук І.В.

До захисту допущено:

Протокол засідання кафедри № ____

від «__» _____ 202__ р.

Зав. кафедри _____ професор Тимчук Л.І.

Чернівці – 2024

АНОТАЦІЯ

Кричун Наталія Миколаївна «Формування здорового способу життя учнівської молоді засобами масової інформації» кваліфікаційна робота на здобуття першого бакалаврського рівня освіти. Чернівці, 2024.

Здоров'я населення – впливає на показник добробуту держави, саме тому автор звертає увагу на визначення поняття, його зміст та підходи до аналізу.

У другому розділі роботи визначено засадничі основи побудови технології формування здорового способу життя учнівської молоді з використанням ЗМІ, а також представлено отримані результати проведеного автором дослідження. У тексті роботи зроблено акцент на тому, що профілактичні заходи, які організовують в закладах освіти сприяють досягненню результатів у формуванні здорового способу життя учнівської молоді.

Ключові слова: шкільна молодь, здоров'я, здоровий спосіб життя, формування здорового способу життя, технологія, напрями, критерії, показники, умови, форми.

Krychun Nataliia Mykolayivna "Formation of a healthy lifestyle of school youth by mass media" qualification work for the first bachelor's degree. Chernivtsi, 2024.

Public health affects the welfare of the state, which is why the author draws attention to the definition of the concept, its content and approaches to analysis.

The second section of the paper defines the fundamental principles of building a technology for the formation of a healthy lifestyle of school youth using the media, and presents the results of the author's research. The text of the paper emphasizes that preventive measures organized in educational institutions contribute to the achievement of results in the formation of a healthy lifestyle of school youth.

Keywords: school youth, health, healthy lifestyle, healthy lifestyle formation, technology, directions, criteria, indicators, conditions, forms.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. ЗАСОБИ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ.....	8
1.1. Значення понять «здоров'я молоді» та «здоровий спосіб життя учнівської молоді».....	8
1.2. Засоби масової інформації один із чинників формування здорового способу життя учнівської молоді	15
Висновки до першого розділу	27
РОЗДІЛ II. ШЛЯХИ ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ ЗАСОБАМИ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ.....	30
2.1. Роль засобів масової інформації у формуванні здорового способу життя учнівської молоді	30
2.2. Теоретичне обґрунтування технології формування здорового способу життя учнівської молоді з використанням засобів масової інформації... ..	35
2.3. Впровадження технології формування здорового способу життя учнівської молоді засобами масової інформації	41
Висновки до другого розділу.....	45
ВИСНОВКИ	48
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	51
ДОДАТКИ.....	57

ВСТУП

Розвиток засобів масової інформації актуалізує проблему їх різновекторного впливу на формування здорового способу життя підлітків. За даними українських наукових досліджень актуальними серед них є періодична преса (35%), Інтернет (80%), телебачення (25%). Попри те, що засоби масової інформації мають особистісно значущий контент для учнівської молоді, простежуємо вагому частку тих інформаційних продуктів, котрі поширюють деформовані цінності й пропагують асоціальну діяльність. Оскільки для шкільного віку характерними є пошук особистісних сенсів та оздоровлюючих цінностей то для дітей підліткового віку мас-медіа це, в першу чергу, джерело інформації а також засіб організації здоров'язберігаючої діяльності, що зумовлює ризики їхнього негативного впливу на формування здорового способу життя.

У тексті роботи ми використовуємо поняття «учнівська молодь», але при цьому концентруємо увагу на роботі з учнями закладу загальної середньої освіти.

Здоровий спосіб життя сучасної учнівської молоді ми розглядаємо як важливий чинник формування здорових громадянських відносин. Натомість, в умовах сьогодення, сучасні статистичні дані фіксують погіршення ставлення учнівської молоді до свого здоров'я, ілюструють, що захворювання молоді близькі до захворювань дорослого населення. Така ситуація зумовлена як об'єктивними так і суб'єктивними чинниками: війною в державі, погіршенням епідеміологічних, соціальних, політичних, екологічних показників, зміною цінностей молоді людини, відсутністю бачення молоді людини життєвих цілей та способів життєвого самовизначення. На думку зарубіжних соціологів, педагогів та психологів, часто хвороби та девіантні звички особистості пов'язані з її способом життя, схильністю, віковою необачністю, довірливістю та нівелюванням авторитетів. Тому важливо щоб інформаційний контент

засобів масової інформації (надалі ЗМІ- авт.) відповідав гуманістичним принципам, адже вони впливають на свідомість особистості. У зв'язку з цим завдання із подолання негативного впливу ЗМІ на здоровий спосіб життя учнівської молоді оговорено в законах України [13-18, 26-28].

Державне законодавство регулює вплив ЗМІ на соціалізацію особистості та на формування здорового способу життя дітей і молоді. У документах підкреслено, що шкільна політика і політика ЗМІ мають сприяти формуванню здоров'язберігаючої компетентності шляхом надання молоді інформації про здоров'я, чинники його збереження, руховий режим. Надмірне використання можливостей сучасних ЗМІ, зумовлюють зменшення рухової активності, призводять до деструкцій в ціннісній системі життєвих установок особистості, спричинюють вікові функціональні зміни в діяльності різних систем організму, особливо учнівської молоді з інвалідністю, ведуть до загального порушення стану організму. Саме тому проблема формування здорового способу життя учнівської молоді актуалізується як одна з компетентностей Державного стандарту базової середньої освіти.

Пріоритетні напрями та організаційні засади формування здорового способу життя дітей і молоді також обґрунтовані у ряді наукових розвідок зарубіжних та вітчизняних вчених: В.Березенка, П. Бергера, С. Бернштейна, Е. Гідденса, М. Дзюби, А. Гончарова, М.Горлача, Н. Денисова, Т. Журавель, Н. Зимівець, А.Костирєва, Н. Максимовської, Т. Лукмана, . О. Прилуцького, М. Снітко Ю. Хабермаса, Л. Юр'єва, Д. Яковлева. Аналіз ролі ЗМІ у формуванні національної ідеї, громадянської свідомості розкриті в роботах А. Москаленко, В. Лизанчук. Проблеми негативного й позитивного впливу ЗМІ на поведінку вивчали: А.Новікова, О. Пугачов, А. Соловійов.

Проте узагальнююче осмислення проблеми в контексті впливу ЗМІ на формування здорового способу життя учнівської молоді не зроблено.

Формування здорового способу життя учнівської молоді науковці Н. Лисиця, О. Сватенков розглядають як системний процес, що синтезує різні

компоненти способу життя особистості та його основні сфери й напрями життєдіяльності. Проте у кваліфікаційній роботі ми вивчимо вплив ЗМІ на формування здорового способу життя учнівської молоді та для ефективного виконання інформаційними агентами функцій, а також задля створення умов використання ЗМІ для формування здорового способу життя.

Під поняттям «шкільна молодь» розуміємо, осіб віком 12 - 16 років. Такий підхід маємо проєкті Закону України «Про молодь» [19]. Дослідження передбачає використання терміну «вразлива молодь». Тобто група молодих людей, що через негативний вплив екологічних, політичних, економічних наявність грошей, інвалідність, спосіб життя чинників потребують соціально-педагогічної допомоги.

Метою дослідження є: теоретично обґрунтувати шляхи використання засобів масової інформації для формування здорового способу життя учнівської молоді.

Об'єктом є; здоровий спосіб життя учнівської молоді.

Предметом обрано вплив засобів масової інформації на формування здорового способу життя учнівської молоді.

Завдання:

-дослідити стан висвітлення у науковій літературі проблеми впливу засобів масової інформації на формування здорового способу життя учнівської молоді;

- схарактеризувати позитивні та негативні можливості засобів масової інформації в формуванні здорового способу життя учнівської молоді;

- вивчити ситуацію щодо популярних засобів масової інформації серед учнівської молоді.

-обґрунтувати шляхи формування здорового способу життя учнівської молоді з використанням ЗМІ.

Методи дослідження: *теоретичні:* аналіз, синтез, узагальнення для опрацювання джерел та наукової літератури з теми; систематизація, індукція,

дедукція, порівняння для висновків і рекомендацій. *Емпіричні*: інтерв'ю, бесіди, спостереження, тестування.

Теоретичне і практичне значення роботи. Текст роботи можна використати при викладанні навчальних курсів «Вступ до спеціальності», «Технології соціальної роботи», «Соціальна педагогіка». Дослідження сприяло закріпленню знань, отриманих під час теоретичного навчання.

Апробація результатів роботи здійснювалася як участь у студентській науковій конференції (м. Чернівці, 2024) та Всеукраїнській науковій конференції «Соціальна робота в громаді: сучасні виклики та перспективи розвитку» (Дніпро, 2023).

Структура роботи: наукова робота складається зі вступу, двох розділів з підрозділами, списку використаних джерел.

РОЗДІЛ 1.

ЗАСОБИ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ

1.1. Значення понять «здоров'я молоді» та «здоровий спосіб життя учнівської молоді»

Для подальшого аналізу необхідно з'ясувати зміст понять: «здоров'я» та «здоровий спосіб життя молоді». За визначенням ВООЗ здоров'я це «стан фізичного, психічного й соціального добробуту, а не тільки відсутність фізичних вад та хвороб [цит 9]. Таким чином, здоров'я є фактором адаптації особистості до умов й обставин середовища задля досягнення успіху в ньому. Такий підхід до визначення поняття вимагає брати до уваги різні аспекти формування здоров'я/ Так, прихильник економічного підходу В.Горащук, аналізує здоров'я як економічну категорію, соціально-ринковий ресурс суспільства, капітал. Дослідник висвітлює здоров'я як «запас або товар тривалого користування (health stock), що потрібний для людського капіталу» [10, с.72]. Загалом, здоров'я, на думку Н. Шкурапет, має п'ять вимірів. Вони передбачають фізичне благополуччя, емоційний стан, інтелектуальний розвиток, соціалізацію особистості та її духовність. Отже, модель ґрунтується на духовному, психічному, фізичному та соціальному аспектах життя індивіда [51, с. 54-76]. Фізичне здоров'я обумовлене як генетичними факторами так й індивідуальними особливостями дитини. Психічне здоров'я сприяє особистості працювати в умовах емоційної нерівноваги та стресу [51, с.78]. Соціальну складову аналізуватимемо як позитивну адаптацію особистості в соціумі [51, с.90]. Духовне здоров'я забезпечує можливості особистості оволодіти загальнолюдськими цінностями [51, с. 73].

Підкреслимо також, що стан здоров'я учнівської молоді реалізується на трьох рівнях: соціальному, груповому та індивідуальному. На соціальному

рівні доцільно виділити демографічне здоров'я, що характеризується здатністю особистості переносити фізичні й емоційні навантаження а також індивідуальними особливостями. Індивідуальний рівень здоров'я характеризується показниками стану здоров'я окремої людини [53, с.15].

Як зауважують О. Балакіреєва, Р. Левін, О. Яременко, «у наукових дослідженнях представлено біля 300 дефініцій поняття «здоров'я» [53, с.14]. Наприклад, Н.Шкурапет, Г.Даниленко, Н.Циганок розглядають здоров'я як «процес збереження і розвитку психічних, фізичних і біологічних можливостей людини, її оптимальної працездатності, соціальної активності що сприяють максимальній тривалості життя»[51]. Науковці визначають здоров'я як стан організму людини, при якому функції органів і систем, що функціонують в організмі забезпечують рівновагу внутрішнього середовища організму. Дослідник В. Давиденко аналізує здоров'я як здатність зберігати відповідну до віку витримку в умовах зміни кількісних і якісних параметрів мовної, сенсорної, та структурної інформації та означає його як стан організму і частину мотиваційної, інформаційної основи життєдіяльності [цит за 51]. У роботах С. Гаркуші, В. Горашука здоров'я аналізується як стан організму, за якого функціонування усіх систем збалансоване навколишнім середовищем, а також відсутні симптоми хвороби. Або ж як існування людини, що передбачає максимальну участь в різних видах діяльності, тобто здоров'я розглядається як існування [10, с. 71].

Узагальнення існуючих визначень дозволяє виокремити такі характерні особливості здоров'я людини: функція організму, що має вияв на всіх рівнях його організації; перебіг фізіологічних і біохімічних процесів, які забезпечують індивідуальне виживання та відтворення; динамічна рівновага організму та його функцій і навколишнього середовища; здатність до виконання соціальних функцій; здатність організму адаптуватися до умов навколишнього середовища, що змінюються; здатність утримувати стабільність внутрішнього середовища організму, сприяти його нормальній й

різноплановій життєдіяльності; фізичний, духовний, розумовий та соціальний добробут, гармонійний розвиток фізичних і духовних сил [11].

Сучасний рівень культури населення держави можна назвати невисоким. Серед молоді особливо характерними стали: куріння, неповага до власного здоров'я, вживання наркотичних та психотропних речовин, алкоголю, зростання чисельності випадків захворювань, що передаються статеві від партнера до партнера, а також девіантна поведінка [49]. Часто у наукових розвідках використовують синонім до поняття «здоров'я», і часто пов'язують його з поняттям «спосіб життя». Зазначимо, що за вітчизняними науковими дослідженнями цей термін зародився у 70-х роках ХХ століття в США .

Термін «здоровий спосіб життя» передбачає аналіз показників трудової діяльності особистості, способів проведення нею дозвілля, особливостей її побуту, активну участь у суспільному житті, задоволення духовних і матеріальних потреб, норми й правила поведінки, врахування рівня, якості та стилю життя [46, с.35]. Означимо, що поняття «рівень життя» характеризує ступінь задоволення матеріальних, культурних та духовних потреб особи, натомість, поняття «якість життя» характеризує комфорт і задоволення людських потреб [33].

У визначенні критеріїв здорового способу життя особистості виділяємо: гармонійне поєднання соціального та біологічного в людині, активні способи адаптації організму й психіки людини до умов природи й соціального середовища, дотримання гігієни. Учені вважають, що окремо доцільно виділити індивідуальний характер проявів поведінки особистості. Отже, за здоровий спосіб життя можна брати будь-яку поведінку особистості, що сприяє досягненню бажаного оздоровчого результату [цит за 51].

Вважаємо, що чинниками формування здорового способу життя учнівської молоді є особистісно-орієнтований, компетентнісний, діяльнісний і системний Особистісно-орієнтований спрямований на врахування

індивідуальних особливостей школяра в формуванні здорового способу життя. Українські дослідники С. Берник, С. Кондратюк, Н. Полька, підкреслюють те, що в формуванні здорового способу життя відіграють важливу роль об'єктивні та суб'єктивні чинники, які на нашу думку, вписуються в особистісно-орієнтовні чинники як складові. До об'єктивних вчені відносять: передумови для ведення здорового способу життя; прагнення до сприятливого середовища існування. Серед суб'єктивних чинників виокремлюють: національний менталітет; ціннісні установки; почуття; спадковість; спрямованість поведінки [8, 9, 35] Компетентнісний чинник передбачає формування у учнівської молоді навичок щодо здорового способу життя кваліфікованими фахівцями [8]. Діяльнісний – спрямований на підтримку фахівцями активної позиції школяра в питаннях самовдосконалення. Системний – орієнтований на формування сприймання молоді людиною особливостей здорового способу життя як поведінкової системи [8].

Український вчений О. Пахолок звертає увагу, що основними складовими здорового способу життя учнівської молоді є здорове харчування, яке включає вживання чистої питної води, вітамінів, мікроелементів, протеїнів, жирів, вуглеводів, спеціальних продуктів та харчових добавок. Немалу роль, на думку дослідника, відіграє також і побут: праця, відпочинок, житло, фізична й психічна безпека; належні умови праці та умови для професійного розвитку, заняття фізичною культурою та спортом, практика різноманітних систем фізичного та духовного оздоровлення [35].

Підкреслимо, що відповідальність за здоров'я формується у учнівської молоді як частина її загальнокультурного розвитку. Вона виявляється як єдність особливостей поведінки учнівської молоді, здатність бачити себе особистістю відповідно до сформованих уявлень про духовну, моральну і фізично повноцінну особистість. Графічно відповідальність за своє здоров'я учнівської молоді можна представити у вигляді рисунка 1.1.

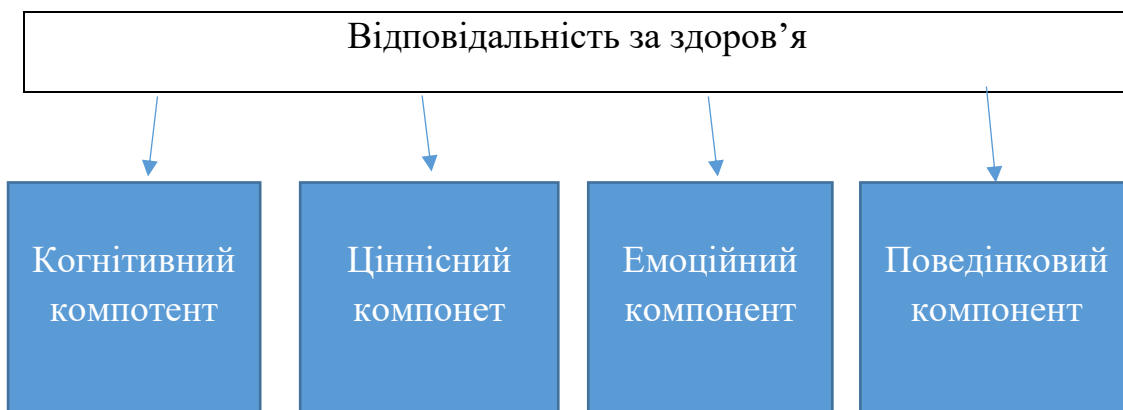

Рисунок 1.1. Компоненти, формування відповідальності учнівської молоді за здоров'я

Обґрунтовуючи чинники формування здорового способу життя учнівської молоді, доцільно віддати перевагу таким: природа, людина, наука, соціально-виховна робота. Здоровий спосіб життя особистості досягається завдяки тому, що у процесі соціального виховання беруться до уваги оздоровча освіченість, рівень розвиненості почуттів особистості щодо способу свого життя, здатність до оцінки сприйняття дійсності та поведінки інших осіб, що визначає необхідність займатися самоосвітою та фізичним самовихованням. Тому видається, що критерії формування здорового способу життя, сформовані виключно на знаннях дитини про здоровий спосіб життя, не можуть гарантувати довготривалість здорового способу життя учнівської молоді в умовах соціально-педагогічної праці. Пояснити цей факт можна звертаючись до компонентів соціально-педагогічної діяльності в цьому напрямі. Серед них: широкий життєвий і оздоровчий кругозір поєднаний з розвинутою емоційною сферою, уміння зв'язати свої педагогічні дії з еталонами прекрасного, інтуїція, почуття міри та навички керування самопочуттям. Аналіз робіт науковців Н. Кучук, Л. Пархоменко, Н. Польки дозволив ключовими принципами формування здорового способу життя учнівської молоді вважати: принцип науковості, принцип доступності для школярів знань про здоровий спосіб життя; системності та наскрізної роботи

педагогічного колективу з формування здорового способу життя; неперервності та практичної цілеспрямованості формування здорового способу життя учнівської молоді; принцип інтеграції напрямів діяльності різних соціальних інститутів у формуванні здорового способу життя учнівської молоді; принципи гуманізму, цілеспрямованості, відкритості, плюралізму, превентивності. Їхні роботи розкривають зміст кожного з принципів [30, 34, 37].

Формування здорового способу життя учнівської молоді, на нашу думку, доцільно проводити, зважаючи на такі положення: спосіб життя (рівень життя, якість життя, стиль життя, устрій життя) має велике значення для здоров'я учнівської молоді. До уваги доцільно брати: рівень культури особистості й сформовані особистісні потреби. Вектором формування здорового способу життя є мотивація до здорового способу життя. Дотримання режиму сну та харчування, раціональна організація рухової активності, дозвілля, керівництво процесом розвитку школяра значимими дорослими також сприяють формуванню у школярів здоров'язберігаючої компетенції.

Дослідники Н. Шкурапет, О. Коган, В. Безпалько виділяють такі умови формування здорового способу життя: «пропаганда ведення здорового способу життя: естетичність, моральність, воля» [30, 51]. На думку Ю. Юрчишина важливими умовами також є відповідність способу життя віку дитини; енергетичне забезпечення способу життя; загартовуючий ефект способу життя; рівноваженість та ритмічність способу життя [51].

До основних організаційних напрямів процесу збереження та зміцнення здоров'я учнів загальноосвітніх навчальних закладів та формування здорового способу життя віднесемо: планування комунікативної системи уроків зміцнення здоров'я; використання та просування безпечних для здоров'я технологій; діагностичні обов'язки; профілактичні заходи. Заклад освіти покликаний сприяти використанню лікувально-профілактичних засобів, вітамінотерапії, фітотерапії, окозарядки, дихальної гімнастики. Також

керівництву закладом освіти доцільно організовувати навчання та підтримку лікарів, медсестер, психологів, соціальних педагогів, сприяти консультаціям з ведення здорового способу життя учнівської молоді.

Основними засобами у формуванні здорового способу життя молоді є слово наставника, книги, засоби масової інформації, предмети, спортивний реманент. Кожен із цих засобів передбачає володіння соціальним педагогом системою педагогічних та соціальних методів. Провідними серед яких, на думку Л. Манчуленко, є бесіда, розповідь, тренування, дискусії, соціальний захист, соціальна допомога, ведення випадку, методи арттерапії та казкотерапії.

Формами можуть слугувати тренінги, зустрічі, вікторини, змагання, анкетування, рольова гра.

Видатна українська науковиця А. Капська визначає складові професійної підготовки соціального педагога до формування здорового способу життя учнівської молоді: репертуарний пакет впливу: натуралістичні репертуари (теми здоров'я, тіла, валеології), екзистенційні (теми гідності, життєстійкості, абсурду), теїстичні (теми Бога, смерті, страждань, співчуття), соціологічні (теми типізації, загального блага, командності). Пакет рольової дистанції. Цей пакет визначає характер взаємодії в системі соціальної роботи клієнт – соціальний педагог. При цьому фахівець може виступати в ролях: дослідника, прогностика, консультанта. Вибір рольової позиції диктує орієнтація на особливість клієнта. Пакет самоусунення фахівця за умови досягнення бажаного результату з формування здорового способу життя [22].

Таким чином, формування здорового способу життя учнівської молоді є важливим завданням закладу освіти. Здоровий спосіб життя учнівської молоді ґрунтується на формуванні в учнівської молоді потреби дотримуватися режиму праці і відпочинку, дбати про систему харчування, виховання потреби виконувати вправи, що гартують і розвивають; сприяти системі відносин до себе, до іншої людини, до суспільства.

1.2. Засоби масової інформації один із чинників формування здорового способу життя учнівської молоді

Засоби масової інформації сприяють формуванню здорового способу життя учнівської молоді. Вони дозволяють молодій людині за короткий проміжок часу отримати значно більший обсяг інформації про здоровий спосіб життя, ніж з традиційних джерел. У цьому параграфі ми виходимо з того, що необхідність формування здорового способу життя учнівської молоді не викликає сумнівів, а мова йде про ефективні шляхи які можуть слугувати вирішенню цієї серйозної наукової проблеми. Увага науковців останнім часом зосереджена на дослідженні потенційних можливостей медіазасобів у збереженні здорового способу життя учнівської молоді. Тому видається доцільним звернути увагу на наше розуміння змісту поняття «засоби масової інформації». Нам імпонує науковий підхід, що розглядає засоби масової інформації як установи, які покликані передавати відкриту, публічну інформацію за допомогою спеціального обладнання стороннім особам. Тобто це самостійна система, що характеризується змістом, властивостями, формами, методами й певними рівнями управління та організації [4, с.27]. Отже, провідними характеристиками ЗМІ можна назвати: публічність, велике коло користувачів; непостійна аудиторія; наявність технічної апаратури.

Звісно, ЗМІ мають вплив на свідомість і поведінку особистості. Вони інформатори, регулятори, анімаційники, організатори, пропагандисти тобто сприяють людям у досягненні цілей у житті [2].

Як інформатори засоби масової інформації доносять до слухачів відомості про події у світі чи в регіоні, важливу інформацію, що стосується збереження здоров'я учнівської молоді. Функція соціалізації передбачає формування у школярів ціннісних орієнтацій. Підтримання емоційного тону молоді, пов'язане з переживаннями, настроями, які викликають ЗМІ. Окрім того вони забезпечують організацію поведінки людей та їхню комунікацію,

підтримання або послаблення зв'язків між різними групами молоді [2]. Тобто, при аналізі впливу ЗМІ на формування здорового способу життя учнівської молоді зазначені функції підлягають детальному аналізу.

Питання повноцінного сприйняття аудіовізуальних медіа-текстів і формування здорового способу життя учнівської молоді медіа-засобами вивчали: О.Вакуленко, В.Горащук, С.Здіорук, О.Зернецька, О.Коган,, В.Беспалько, С.Кондратюк. Аналіз робіт цих вчених дозволив розуміти під медіасприйняттям сприйняття так званої «медіа-реальності». Тобто почуттів і думок авторів медіа-текстів, які виражені в аудіовізуальному, просторово-часовому образі. У сприйманні медіа продуктів розвиток сприймання пов'язаний з роботою над переживаннями, що виражаються у спробі усвідомити, чому певна ситуація викликає конкретну емоційну реакцію. Почуття зумовлюють формування у учнівської молоді суджень. Доцільно, щоб учень, шляхом самоаналізу зрозумів чому той чи інший медіа продукт викликає у нього певну реакцію. Для підліткового віку характерним є порівняння своєї поведінки з поведінкою інших людей, тому, на думку С. Сургай, часто під час перегляду кінофільмів, у школяра проявляється інтерес до поведінки героїв кіно. Останні стають прикладом для наслідування, іноді незалежно від характеру поведінки[43]. Н. Бойко підкреслює, що взаємодія екрана й аудиторії передбачає: контакт, сприйняття, аналіз. З огляду на це «дуже важливо знайти оптимальні, нормативи кіномистецтва [7, с.357]. Науковиця А. Сухорукова висловила думку, що часті перегляди медіа-продукції не сприяють сприйнятливості творів і не ведуть до розуміння медіа-мистецтв, натомість керує поведінкою людини [44]. Також І. Вайсфельд підкреслює, що сприйняття телевізійних творів залежить від установок особистості: елементарно фіксованих, які виражають життєві потреби в найпростіших ситуаціях; комунікативні розкривають потреби в комунікації; соціальні, що розкриваються в соціальній активності особистості; вищі, відображають систему цінностей особистості. Тобто, які підмітила С.Сургай

молодь визначає контури свого очікування, що має певну структуру, засновану на попередньому досвіді [43]. Якщо молода людина сприймає інформацію, яка суперечить її життєвим цінностям то вона часто сприймає програму, фільм як ті, що не мають для неї інтересу, не заслуговують довіри. Важливо пам'ятати, що сприйняття твору в динаміці «викликає у глядача емоційно-чуттєву реакцію, яка збагачує чи обкрадає останнього. Особливістю трансляції ЗМІ є пропозиція різножанрової продукції, стирання межі між реальністю та вигадкою. Науковиця О. Невмержицька звертає вагу на те, що на сприймання екрану молоді людиною мають вплив також: певний темп демонстрації, що не є універсальним для різних типів глядача; пасивність особи перед екраном, що може стати стійким утворенням і проявлятися у різних поведінкових реакціях; якщо особистість не має сформованої позиції то перегляд телепрограм може викликати непередбачувані реакції, в тому числі й шкідливі [35].

Таким чином, виділяють такі характеристики виховної функції мас-медіа: пізнавальні, які передбачають передачу знань про навколишній світ; • соціалізації, що сприяють засвоєнню основних норм і принципів поведінки; підготовки до життя і професії; розвитку інтересів молоді; задоволення емоційних потреб; розвиток мислення; розвиток комунікативних навичок; розвиток творчого самовираження. На реалізацію виховної функції ЗМІ впливають: інструктаж до перегляду, матеріальні умови, в яких перебуває школяр, особистість значимого дорослого.

Оцінки впливу ЗМІ на суспільство різні. Наприклад, О.Тоффлер, виділяв у виховному впливі ЗМІ «паростки нової, високої та гуманної цивілізації, інформаційного суспільства, реальний рух до «гетерогенної, особистісної, антибюрократичної, шукаючої, мислячої, творчої держави», яка здатна вирішити найбільш гострі конфлікти сьогодення» [цит за 4]. Окремі зарубіжні культурні діячі та вчені також оцінювали зростаючу роль ЗМІ як несприятливе соціальне явище.

Зокрема, Федеріко Фелліні вважав, що «телебачення зруйнувало сприйняття індивідом дійсності. Телевізор поглинув усе: реальність, нас самих і наше ставлення до дійсності» [цит. за 4]. Зарубіжна соціальна робота часто присвоює діяльності ЗМІ функції «соціального наркотика» для громади.

На початку ХХ століття Г. Лассуел обґрунтував концепцію засобів масової інформації, та визначив її структурними компонентами такі: комунікатор (передає повідомлення); повідомлення; аудиторія; спосіб передачі); результат від впливу ЗМІ. Названі вченим елементи лежить в основі концепції сучасних ЗМІ [цит. 4].

Відомий американський психолог Р. Архейм пише: «Дякуючи фотографії, кіно й телебаченню, висвітленню ними подій, що відбуваються у світі, людині вдалося проникнути в суть багатьох важливих речей і багато чого зрозуміти і осмислити... Людина зіткнулася з зображенням таких подій, які словесно можна описати лише приблизно...» [42, с.41]. Безсумнівним фактом є той, що більшу частину інформації шкільна молодь отримує аудіовізуальним чином, тобто друкований текст втрачає свої переваги, і ця тенденція посилюється. Людина сьогодні дивиться більше кінофільми і телевізійні передачі, чим читає книжки.

Виходячи з таких підходів ситуація, яка склалася щодо формування здорового способу життя учнівської молоді засобами ЗМІ вимагає переосмислення, адже захоплення телепродуктами часто позначається на стилі життя молоді.

Українська науковиця С. Сургай, посилаючись на Н. Малишевського, звертає увагу на такі аспекти, які роблять інтернет ефективним каналом впливу на масову свідомість:

- доступність для учнівської молоді протягом 24 годин на добу;
- можливість прямого й непрямого впливу на свідомість великої кількості людей;
- гнучкість в наданні інформації та можливість її змінювати;

- можливість кольорового та звукового оформлення;
- можливість брати участь в обговорюванні проблем на форумі [42].

Перегляд інформаційного контенту не сприяє розвитку можливостей молоді людини, формує пасивність, розвиває девіантну поведінку. Особливістю розвитку молоді людини є її прагнення до якісного життя, саме цю мету формують заклади освіти. Тому часто молоді люди штучним шляхом змінюють свій психологічний стан, забезпечуючи тим самим ілюзію безпеки та соціальної рівноваги. Оскільки засоби масової інформації ілюструють ідеальні моделі життя, що недосяжні для багатьох українських сімей з причини економічного розшарування суспільства, зростаючого безробіття, втрати престижу професій і відсутності мотивації в молоді до підвищення професійного рівня [10, с.70]. виникає необхідність використання превентивних програм, що популярні у зарубіжних країнах. Вони орієнтовані на організацію теле- та аудіозустрічей молоді з відомими людьми, що пропагують моделі подолання досвіду девіантної та адитивної поведінки. Має місце також відкриття радіо- і телефонних ліній консультування молоді з метою профілактики вживання наркотиків, алкоголю, нікотину, проведення інформаційних і дискусійних передач [цит. 12].

Особливо яскраво функції ЗМІ проявляються у житті громади, що переслідує ціль формування здорового способу життя учнівської молоді. Вирішення проблеми сприятиме покращенню механізмів координації виховного впливу ЗМІ на розвиток та виховання школярів. На думку І. Яременко, входження школярів до інформаційного простору є болісним з декількох причин: система вільного обміну думок замінюється хаотичністю вербальної, зорової, слухової, сенсорної чи документальної інформації; при перегляді інформаційного контенту ЗМІ формується особлива форма соціалізації через засоби масової інформації; соціалізація учнівської молоді часто виявляється детермінованою технічним потенціалом інформаційного пошуку [24, 37]. Саме це створює протиріччя, вирішення яких сприяє розвитку

ЗМІ. Ми поділяємо думку Г. Слезанської, яка підкреслює, що «у ХХІ столітті, за оцінкою експертів, головною ареною суперництва і небезпеки стане інформаційний простір у планетарному масштабі. Мета боротьби в цьому просторі – зміна масової свідомості, уявлень і цінностей окремих людей та соціальних груп. Сучасна інформаційна техніка дає можливість руйнувати життєвий світ людей, їхні життєві пріоритети й цінності, занурювати індивідів та групи у віртуальну реальність, якщо вони не усвідомлюють небезпеки та не будують захисту від неї» [45]. Тобто, доцільно в педагогічно переосмислити вплив засобів масової інформації на соціалізацію особистості загалом і на дітей шкільного віку, зокрема. Вагоме значення для нашого дослідження мають роботи психологів О. Ануфієва, Р. Келлі, які розкривають роль засобів масової інформації у формуванні структурних компонентів соціального становлення людини. Світова інформаційна революція середини ХХ століття зумовила виникнення системи засобів масової інформації: дизайн, інтернет, кіно, телебачення, фотографії, радіо [1, 49]. Тобто виникли технічні пристрої, які забезпечували друк, радіо, кінематограф, за їх допомогою відбувалося розповсюдження інформації, цінностей у друкованому й електронному варіанті [2]. Функції ЗМІ забезпечували вплив на соціалізацію дітей шкільного віку культурної інформації та її інтерпретації. Сприяли розвитку творчості дітей; здійсненню естетичної функції [6, с.110].

Розвитку професіоналізму, правової компетентності фахівців, що працюють з молоддю сприятимуть конференції з використанням інтернет-платформ, соціальних мереж. Отже, ЗМІ пропагують здоровий спосіб життя «проводять обговорення проблем життя громади на усіх рівнях діяльності, використовуючи різноманітні за змістом форми та методи: телеконференції, круглі столи, відкриті студії, прямі ефіри змістом яких є проблеми внутрішньо переміщених осіб, та тих людей, які знаходяться в СЖО, а також формування здорового способу життя молоді» [24].

Часто можливості ЗМІ використовують для впливу на громадську думку щодо здорового способу життя учнівської молоді. З цією метою практикують відкриті платформи на телебаченні, роботу з гугл формами, дискусії на сторінках періодичних видань. Відмітимо, що заходи втілюються у соціальній роботі в громаді на різних рівнях її розвитку. Це може бути як робота за місцем проживання клієнтів так і функціонування груп взаємодопомоги, а також співпраця фахівців у методиці ведення випадку; й, звичайно, регіональне планування громад.

Залученню ЗМІ до демократизації існування громади сприяє успішна реалізація принципів: контрольованого емоційного залучення; індивідуалізації; цілеспрямованого вираження почуттів; прийняття клієнта як самодостатньої особистості; неупередженого ставлення до соціальної взаємодії; дотримання права клієнта на самоствердження.

Аналіз практики використання ЗМІ у формуванні здорового способу життя у Чернівецькому ліцеї №18 та Киселицькому ліцеї дозволяє визначити вагомі фактори, що зумовлюють стан формування здорового способу життя учнівської молоді з використанням ЗМІ:

- освіта й інформованість педагогів про соціально-виховні можливості ЗМІ;
- інтерес до здорового способу життя і здатність його сприймати та оцінювати з точки зору загальнолюдського і національного ідеалу здорової людини;
- оздоровче середовище, освітньо-культурне середовище;
- оздоровчо-моральні основи культури спілкування;
- оздоровче ставлення до праці;
- участь учнівської молоді у різних видах соціально-виховної роботи спрямованої на формування здорового способу життя.

Разом з тим доцільно визначити також і недоліки впливу ЗМІ на формування здорового способу життя учнівської молоді:

- захоплення візуальною інформацією теле -, відео-, і комп'ютерного екрану, часто викривлює зображення предметів, викликає деформацію у

сенсорній системі школяра, спотворює сприйняття нею довкілля та уповільнює розвиток мислення, яке на стадії становлення.

- У школяра формується залежність від екрану, що спричинює відчуження від спілкування з іншими людьми, звужує сферу спільної діяльності школяра та педагогів і батьків.

- Екранні образи сприяють переоцінці традиційної системи цінностей та способу життя. Зокрема, мозаїчність, агресія, що часто культивують ЗМІ негативно позначається на житті дитини, а шаблонні прийоми та образи слугують заміником естетичної потреби.

- ЗМІ ілюструють спрощене ставлення до життя і смерті, пропагують ранню сексологізацію та еротизацію свідомості школяра.

- Екран для сучасного школяра є конструктором, що програмує стиль життя, мораль і систему цінностей [11]. Тому вважаємо позитивним кроком обмеження Національною радою України з питань телебачення і радіомовлення негативного впливу ЗМІ на свідомість почуття та волю школяра шляхом прийняття рішення [40] що зобов'язало телерадіоорганізації обмежити показ передач з домінуванням насильства та еротики.

Досліджуючи цю проблему, В. Гьобель, М. Гльокнер, стверджують, що дітей, які регулярно використовують можливості засобів масової інформації відрізняє від однолітків цілий ряд характеристик:

- вони міркують швидко та готовими асоціаціями;
- вони ставлять багато поверхових запитань, але не завжди хочуть почути на них відповідь;
- вони поверхово та стереотипно відповідають на запитання старших;
- для них властива поверхова цікавість до предметів;
- вони не відчувають дистанції у спілкуванні з людьми, тому не вміють реалізовувати особистісні контакти;
- вони часто збуджені;
- часто вони мають примітивні почуття, та безцеремонну поведінку [12].

Учені стверджують, що сучасні діти поневолені двома екранами: телевізором і комп'ютером. З екрану телевізора дитині передаються знання про світ, а з екрана комп'ютера дитина отримує відповіді на всі можливі питання [7]

Сучасні академічні джерела підкреслюють переваги використання комп'ютерних технологій, включаючи віртуальну освіту, радіоприймачі мобільних телефонів, інтернет-аукціони та нові субкультури, що з'явилися в інтернеті. Водночас детально розглядаються негативні наслідки розвитку комп'ютеризації. Серед яких у контексті нашого дослідження заслуговують на увагу: страх інформаційних воєн і втрати національного суверенітету; поширення порнографії та її негативний вплив на свідомість і дух молодих відвідувачів інтернету, підвищена емоційність через страшилки про найбільші поглинання банків, а також повна обізнаність терористів про обставини своїх майбутніх жертв [7]. На цьому тлі С. Ламсон стверджує: «Діти звикають до думки, що страх і насильство є нормою, і вони найменше здатні допомогти жертвам злочинів, боячись стати жертвами злочинців і жорстокості» [цит за 7]. Проте, як зазначає Г. Лемко, неприпустимою помилкою є ізоляція дітей від цих технологій, адже вони – частина майбутнього. По-перше, це заважає навчанню, по-друге, знижує соціальний статус, що призводить до втрати особистісного «Я» серед однолітків [32].

Як специфічний вид засобів масової інформації та культури, радіомовлення наближає художні цінності до дитячої аудиторії, сприяє розширенню кола активних середовищ, впливає на виховання [цит за 43]. Ситуацію ускладнюють радіопередачі, які викликають особливий інтерес у дітей. Перш за все, це стосується інформації з таких жанрів, як детектив, жахи, містика. Таким чином, з одного боку, ми спостерігаємо позитивні результати комунікаційної революції: демократизацію, легкість доступу до художніх цінностей, збагачення сектору дозвілля, а з іншого боку, відстань між елітарним (академічним) мистецтвом і популярним (переважно). Особливо

небезпечними є наслідки «художньої» трансляції насильства, жорстокості, конформізму та споживацтва через масову інформацію (зокрема, телебачення та радіо). Молоді глядачі (слухачі), чия свідомість ще не сформована та не мають імунітету до поганого смаку, сприймають псевдомистецтво як справжнє мистецтво [цит. 43].

Окремо доцільно розглянути значення засобів масової інформації у формуванні здорового способу життя батьків школярів. Адже вони є прикладом для дітей та організаторами їхнього життя. Дослідниця впливу засобів масової інформації на формування життєвої стратегії батьків учнів Запорожець О. на основі аналізу різножанрових джерел довела, що протягом останніх років преса, телебачення, інтернет широко популяризують такий напрям. Зокрема, практично у кожному українському виданні вміщено стаття чи іншого жанру твір щодо вимог до батьків, партнерства навчального закладу і батьків, спілкуванню батьків з дітьми, Щотижня на усіх теле-каналах демонструються передачі (зустрічі, круглі столи, дискусії, ігри, бесіди), що культивують цінності сімейного виховання і формування здорового способу життя молоді, зокрема. За інтернет адресами можна потратити на сайти освітніх закладів держави, які висвітлюють свою діяльність у питанні співпраці закладу освіти і батьків щодо формування здорового способу життя молоді.

Форми і методи роботи сучасних засобів масової інформації з формування здорового способу життя учнівської молоді допомагають також професійному зростанню фахівця з соціальної роботи. Вони забезпечують допомогу в організації роботи з виявлення сімей, які перебувають у СЖО та інших груп клієнтів, котрі потребують соціальної підтримки, осіб, які пережили насильство в сім'ї та є жертвами торгівлі людьми, сприяють пропаганді здорового способу життя населення. Особливу роль у змісті інформаційних медіа- продуктів відіграють заходи профілактики негативних явищ серед дітей та молоді. Фахівці ЗМІ, задіюючи свої ресурси, сприяють

розробці комплексу заходів щодо усунення негативних чинників формування здорового способу життя молоді, висуваючи як альтернативу формування поведінки відповідального батьківства, національно-патріотичних і сімейних, цінностей.

Отже, засоби масової інформації є засобом інформації про здоровий спосіб життя, консолідуючим чинником життя громади, полем для самовираження особистості. Засоби масової інформації впливають на характер молоді. Зазвичай молоді люди дивляться на своїх батьків як на приклад для наслідування, але ЗМІ змінюють ставлення та світогляд. Популярним засобом інформації серед молоді є інтернет. Наше дослідження показує, що 99% підлітків проводять там час. Комп'ютерні мережі мають як переваги, так і недоліки. Одним із недоліків комп'ютерних мереж є поширення сумнівної інформації, яка визначає життєві орієнтири особистості та впливає на її психіку, поведінку, світогляд та інтереси. Людина щодня на підсвідомому рівні обробляє велику кількість інформації. Однак часто це сайти, де ніхто не гарантує достовірність інформації. Це можуть бути різноманітні сторінки про виробництво різноманітних предметів, які несуть загрозу життю та здоров'ю людини, або про «вплив» на організм шкідливих звичок. Особливо гостро постала проблема насильства в телевізійних драмах і коміксах. Агресія настільки вкоренилася в дитячій свідомості, що більшість дітей вважають, що успіх заснований на насильстві. Саме засоби масової інформації формують соціальну пам'ять і надають оздоровчого змісту подіям, що відбуваються. Насправді небезпека інформації полягає в тому, що вона безпосередньо впливає на формування здорового способу життя учнівської молоді.

Це пояснюється тим, що інформація закладена в програмі інформаційної машини як органічний елемент, здатний доповнювати і навіть змінювати психічні процеси та стани дитини. Неконтрольований потік інформації може глибоко проникнути в психіку дитини і трансформувати її свідомість.

Крім негативного впливу телебачення, можна говорити і про його позитивний бік. Інакше кажучи, телебачення інформує про всі події у світі, дозволяє людям обирати свої дії, підвищує загальну та політичну культуру нації. ЗМІ також мають великий вплив на молодь. Розрізняють газети та журнали, що належать молоді, і ті, що належать дорослим. З новин молоді люди дізнаються багато корисного, щоб отримати загальну картину світу. Проте молоді люди часто читають дорослі новини, і публічна доступність інформації може негативно вплинути на формування світогляду молоді. ЗМІ, з одного боку, є значущим чинником впливу на формування здорового способу життя учнівської молоді, а з іншого – вони можуть спричинити формування шкідливих звичок та викликати психологічні проблеми. У соціальній педагогіці прийнято розрізняти три основи духовного світу людини, а отже, і здорового способу життя: пізнання, моральність і естетику, що виступають у зв'язку. Першопричиною всього є моральне джерело [36]. Разом з тим, свобода інформації в ЗМІ потребує контролю з боку громадян. Вважаємо, що в іншому випадку, вільний доступ до інформації стає привілеєм небагатьох і засобом соціального контролю.

Соціологічні дослідження показують, що анонсовані через ЗМІ зміни призводять до змін у свідомості молоді. У відповідь на соціальні виклики ЗМІ стають каталізаторами суспільних процесів і змін. Культурна криза призвела до того, що засоби масової інформації підірвали виховну, моральну та естетичну роль соціальної інтеграції у формуванні здорового способу життя молоді. Прогалини щодо ціннісних норм у свідомості молоді заповнюють інші інформанти [36]. Складність проблеми полягає в тому, що джерелом інформації про побудову здорового способу життя є колега, неосвічений у цій темі. Особистий вплив сильних, але не позитивних особистостей і опосередкований вплив несприятливого середовища також відіграє певну роль. Тому діяльність ЗМІ слід розглядати як самостійний напрям у формуванні здорового способу життя молоді. Крім того, преса, радіо,

телебачення та Інтернет повинні не лише забезпечувати доступ молоді до інформації, необхідної для формування здорового способу життя, а й нести відповідальність за інформаційну продукцію, яка цьому суперечить. ЗМІ так само мають великий вплив на молодь. Розрізняють газети та журнали, що належать молоді, і такі, що належать дорослим. З новин молоді люди дізнаються багато корисного, щоб отримати загальну картину світу. Проте молоді люди часто читають дорослі новини, і публічна доступність інформації може негативно вплинути на формування світогляду молоді. ЗМІ, з одного боку, впливають на формування здорового способу життя, а з іншого – можуть спричинити формування шкідливих звичок та викликати психологічні проблеми. Вчений С. Сургай досліджує духовний світ людини і, як наслідок, три основи здорового способу життя: пізнання, мораль і естетику як єдине ціле, яке має в основі моральне джерело [43]. Проблема, на його думку, в тому, що люди не дотримуються цінностей і порушують людську мораль. Водночас свобода інформації в ЗМІ потребує громадського контролю. Інакше, на думку А. Сухолкової, свобода доступу до інформації стане привілеєм незначної групи людей і стане засобом соціального контролю [44]. В інтернеті є чимало періодичних видань для дітей. Наприклад, «Колобочок», «Крилаті», «Куншт» та ін.

Тому діяльність ЗМІ слід розглядати як самостійний напрям формування здорового способу життя молоді. Крім того, преса, радіо, телебачення та Інтернет повинні не тільки забезпечити доступ молоді до інформації, необхідної для формування здорового способу життя, але й нести відповідальність за інформаційну продукцію, яка їй суперечить.

Висновки до першого розділу

Збереження здоров'я дітей шкільного віку є важливим завданням педагогів, батьків, громадськості. Дослідження вітчизняних науковців

переконують, що на стан здоров'я впливає спосіб життя учнівської молоді. Відповідно доцільно сформуванню у школярів мотивацію до ведення здорового способу життя. У цьому процесі треба враховувати вплив різних засобів масової інформації на світогляд дитини. Адже психологи довели, що формування будь-якого поняття у дітей залежить від осмислення ними вимог з боку дорослих. Зважаючи на функції, що виконують ЗМІ в суспільстві, ми можемо їх розглядати як один із засобів формування у молоді поняття про здоровий спосіб життя, форми та методи його дотримання, значення здорового способу життя для розвитку. Отже, ЗМІ шкільний психолог може використати для 1) збагачення уявлень школярів про здоровий спосіб життя засобами літературних творів та екранізованих засобів. ЗМІ у своєму змісті відображають суспільні і життєві процеси в реальних формах, через них школяр пізнає світ, вони орієнтують дитину у доцільному відборі інформації для свого становлення як особистості, яка сприяє її моральному, освітньому, культурному зростанню, збагачує досвід суспільного життя й формує здоров'язбережувальну компетентність школяра.; 2) використання ЗМІ для набуття школярами досвіду збереження здоров'я. Набуття досвіду збереження здоров'я та ведення здорового способу життя школярем в ігровій й творчій діяльності з використанням ЗМІ у міжособистісному спілкуванні, сприяє гармонійній комбінації його з індивідуальними бажаннями спрямованими на збереження здоров'я, навчає культивувати здоровий спосіб життя через погляди, потреби та цілі; сприяє вихованню соціальних мотивів спілкування (виробляє в школяра потребу у враженнях та новій інформації із ЗМІ); 3) забезпечення медіа-розвивального середовища для формування здорового способу життя в процесі обговорення оздоровчих засад однолітками та дорослими. Медіа-розвивальне середовище школи – це простір життя школяра, у якому засоби масової інформації є фактором формування здорового способу життя. Спеціально організоване медіарозвивальне середовище сприяє вияву здорового способу життя шкільною молоддю серед

однокласників, самостійному її розв'язанню й критичному самоаналізу. Формування здорового способу життя школяра засобами ЗМІ можливе в процесі обговорення інформаційного контенту з однолітками та дорослими в процесі оптимального поєднання виховання й навчання та практики взаємодії в контексті впливу ЗМІ.

Шкільна молодь XXI століття живе під сильним впливом медіапростору, який є її новим середовищем існування, та відображає досягнення сучасної культури. Засоби масової інформації (аудіовізуальні засоби комунікації, мультимедіа) зачепили всі сфери життя. Вони стали основним засобом пропаганди сучасної культури, а не лише передавальним механізмом. Медіатизація визначає різноманітні параметри соціуму. Глобалізація мережі інформаційних технологій позначилася й на вітчизняних комунікаційних системах. Змінюючись, медіа-середовище впливає на формування здорового способу життя учнівської молоді, але ми не завжди розуміємо всю багатогранність такого впливу. Разом з тим, зі зростом відеокультури маємо також і негативні наслідки її впливу на формування здорового способу життя учнівської молоді.

РОЗДІЛ II.

СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ ЗАСОБАМИ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ

2.1. Роль ЗМІ у формуванні здорового способу життя учнівської молоді

Роль ЗМІ у формуванні здорового способу життя учнівської молоді важко переоцінити. Завдяки впливу багатьох людей ЗМІ поширюють певні ідеї в соціальному просторі. Вони можуть бути чудовим засобом пропаганди, навчання, формування нової поведінки та лідерів моди. ЗМІ об'єднують різні регіони світу в єдину мережу. Сучасний інформаційний простір в Україні налічує велику кількість різноманітних форматів і наповнення: державні та комерційні видання, теле- та радіоканали, орієнтовані на дорослих і дітей.

Ми вважаємо, що інформаційний контент сучасних ЗМІ може сприяти подоланню проблем підліткового віку. Серед яких: вживання наркотиків, алкоголю, куріння та втечі з дому. Так самовиражаються вчорашні діти, привертають до себе увагу й виявляють зрілість. Часто їхня поведінка має наслідувальний і необдуманий характер. Через відсутність профілактичних зусиль більшість молодих людей не усвідомлюють наслідків своїх дій. Добрим прикладом використання ЗМІ у формуванні здорового способу життя учнівської молоді може слугувати досвід А.Турчака, який заохочував підлітків дивитися телепрограми, слухати радіостанції, читати та колективно обговорювати журнальні статті [48].

Опитування учнівської молоді м. Чернівці, та села Киселиці, Вижницького району, Чернівецької області проведене у 2023 та 2024 роках (опитано 50 школярів середнього та старшого шкільного віку) дозволило оприлюднити наступні результати: пріоритет серед форм вільного проведення часу учнівською молоддю займає перегляд сайтів інтернету (95%), а на

другому – телебачення (80%). Зафіксовано, що 95% молоді користуються інтернетом щоденно, а дивляться телевізор практично через день. Лише 3% школярів зазначили, що сьогодні на телеканалах немає цікавих програм, тому вони не дивляться телепрограми, а проводять вільний час у гуртках і секціях : спортивних, художньої гімнастики, мистецтва, музики, підготовки домашніх завдань тощо. Радіо слухають лише 5% підлітків. Вони виправдовують свою перевагу цьому засобу тим, що слухають його як засіб розваги, а не занурюються в те, що насправді говорять. На рисунку 2.1. графічно показано отримані результати опитування.

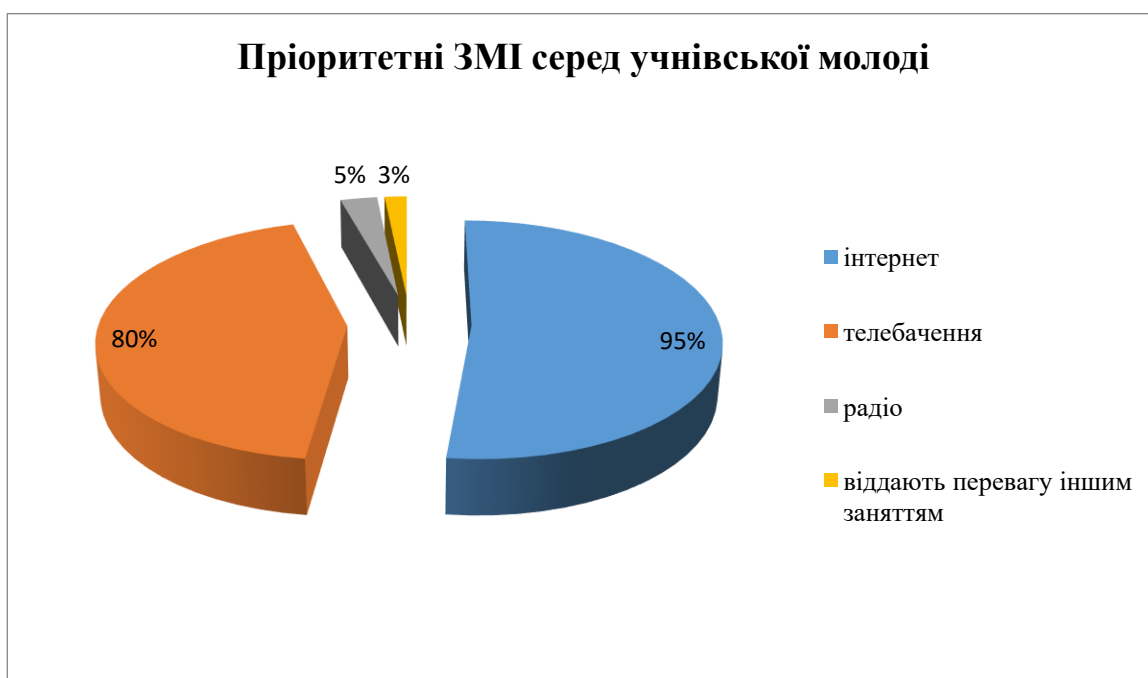

Рис. 2.1. Пріоритетні серед учнівської молоді ЗМІ

Що стосується журналів, то 90% підлітків віддають перевагу електронним версіям. Вони за пріоритет визначають доступність видань за ціною, якістю та зрозумілістю змісту. Разом з тим, 56% підлітків часто використовують читання журналів як спосіб проведення дозвілля, а 34% опитаних вважають журнали джерелом інформації. На рисунку 2.2 графічно зображено відповідь про відсоток учнівської молоді, яка цікавиться періодичними інтернет ресурсами.

Рис. 2.2. Використання шкільною молоддю періодичних видань

Молоді подобаються сайти: про догляд за зовнішнім виглядом, дозвілля, спортивні коментарі, приготування їжі, життя зірок та спосіб ведення життя сучасної людини. Імпонують також інформаційні матеріали пов'язані із соціальним навчанням та вихованням здорового способу життя. Графічно переваги відповідей наведені на рисунку 2.3.

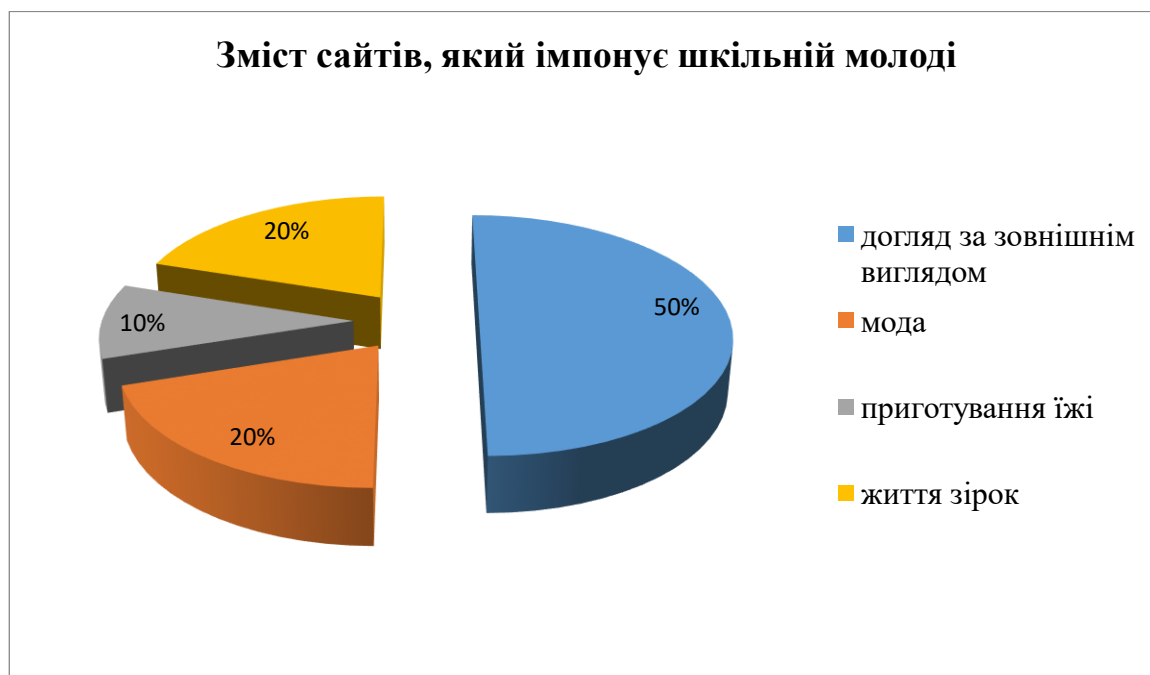

Рис. 2.3. Зміст сайтів, який подобається учням.

Такі пріоритети в інформаційному контенті зумовлені віковими особливостями учнівської молоді., Через зростаючий попит на інформацію, яка сприяє емансипації у дорослому суспільстві, молодь цікавиться різноманітними питаннями дорослого життя. Інформація, отримана зі ЗМІ, формує амбіції підростаючої особистості. Виникають перші протести проти дорослості, виникають конфлікти навколо повсякденного життя, особистого простору та дозвілля. Самооцінка учнів підвищується, але водночас обмежує, а не розширює права дорослих.

Зважаючи на особливості підліткового віку, молоді люди цієї вікової групи частіше беруть участь у телевізійних і радіопрограмах для своїх однолітків, пишуть статті для журналів, прагнуть до створення електронних видань.

Таким чином, симптоми дорослості спрямовані на соціально корисні напрями. Проаналізувавши продукцію ЗМІ, ми виявили, що її зміст наголошує на важливості спорту, освіти та художньої творчості для інтелектуального розвитку дітей – 50%. Також 24% програм переглянутих опитаними надавали рекомендації та приклади щодо збереження здоров'я, а 26% інформаційного контенту – заохочували альтернативну поведінку, яка є шкідливою для дітей. Відповіді школярів графічно зображено на рисунку 2.4.

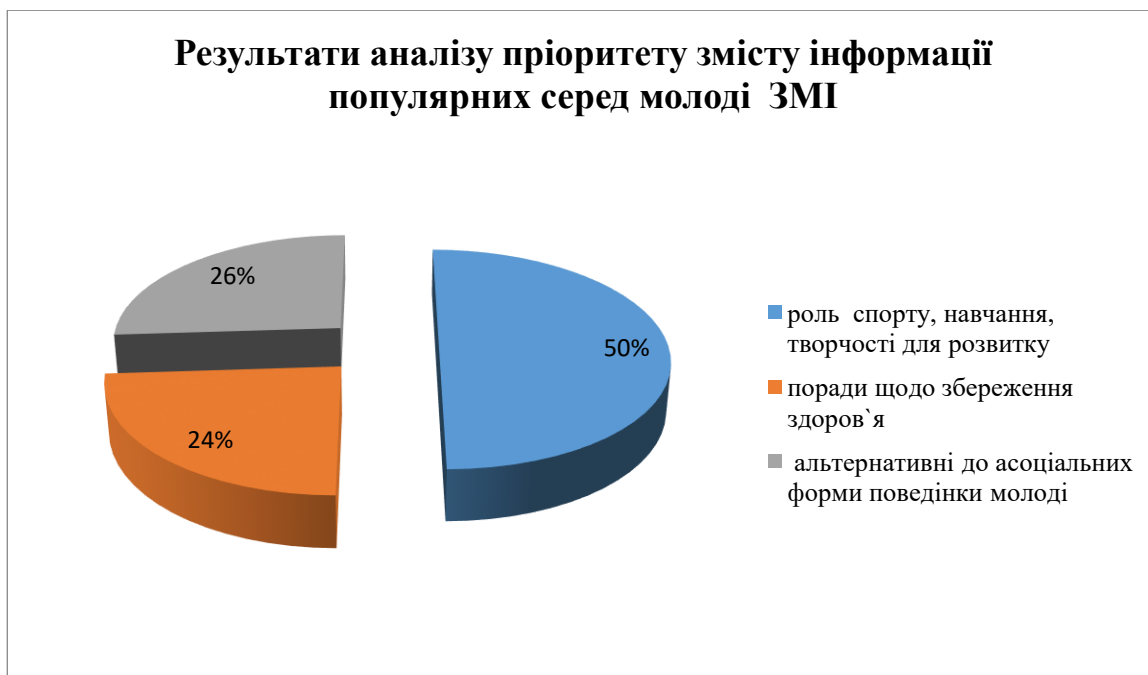

Рисунок 2.4. Результати аналізу інформаційних продуктів сучасних ЗМІ

Нам вдалося доцільним порівняти показники відповідей учнів отримані у селі Киселів, Вижницького району Чернівецької області та м. Чернівці з питання: «Чи вважаєте ви, що зміст інформаційного контенту щодо формування здорового способу життя учнівської молоді доцільно переглянути?» Більшість (30%) опитаних місцевих школярів висловилося за те, що зміст інформаційного контенту їх влаштовує і не вимагає перегляду, натомість 50% опитаних сільських школярів висловили думку про те, що зміст інформації міг би більше враховувати їхні інтереси. Доцільно підкреслити, що цей факт можна пояснити більшою насиченістю інформаційними продуктами учнівської молоді міста ніж села. Різноманітні гуртки, студії, мистецькі школи, які відвідують учні, зменшують кількість безцільного проведення часу і використання бездумного часу перед екраном чи з складною для дитячого розуміння газетою. Порівнюючи показники ми визначили, що ефективність формування здорового способу життя учнівської молоді, залежить від розвиненості її потреби вести здоровий спосіб життя, яка зумовлена готовністю до сприймання та засвоєння інформації, що пропонують сучасні

ЗМІ, тобто від мотиваційного компонента. Саме він впливає на активність особистості, спонукає та визначає спрямованість її поведінки. Здоровий спосіб життя учнівської молоді залежить також від когнітивного компонента, тобто від знань у галузі ведення здорового способу життя. Значення має також розвиненість особистісних почуттів у питанні ведення здорового способу життя, повнота і якість суджень учнівської молоді у оцінній діяльності, сформованість ідеалів. Вони складають сутність оцінного компонента формування здорового способу життя учнівської молоді. Слід підкреслити, що здоровий спосіб життя учнівської молоді ми розглядаємо як органічну єдність розвитку свідомості системоутворюючого елемента, здатність до творчості в різноманітних видах життєдіяльності та поінформованість в галузі формування здорового способу життя. Вважаємо, що на формування здорового способу життя впливають знання про здоровий спосіб життя, сформовані переконання та діяльність школярів з ведення здорового способу життя. Тому можна сказати, що сучасні ЗМІ є хорошим засобом формування здорового способу життя школярів. Сила виховного впливу інформаційних продуктів пояснюється як популярністю ЗМІ серед підлітків шкільного віку, так і змістом, що пропагують ЗМІ, спрямованого на виховання у підлітків здорового способу життя.

2.2. Теоретичне обґрунтування технології формування здорового способу життя учнівської молоді з використанням засобів масової інформації

У результаті аналізу наукових матеріалів встановлено, що поняття «формування» передбачає «створення та забезпечення реалізації зовнішніх умов, що впливають на особистість» [41]. Формування ми розглядаємо як діяльність, пов'язану з організацією засвоєння певних елементів соціального досвіду (понять, дій)

Поділяємо думку С. Сургай про те, що сучасні дослідження науковців (С. Герасимова, А. Москаленко, В. Терін) дозволяють описати масову комунікацію як історичний процес, що включає:

- способи матеріального (звуковий, візуальний, пластичний, аудіовізуальний) втілення культурної інформації;
- культурно-комунікативні форми долучення учнівської молоді і до культури, що склалася в процесі суспільно-історичного розвитку;
- технічні засоби трансляції культурної інформації [42, с. 37].

У формуванні здорового способу життя учнівської молоді із використанням ЗМІ, теоретико-методологічним підґрунтям слугують: особистісно-орієнтований, а також системний, діяльнісний і компетентнісний підходи. Про них йшлося у першому параграфі нашого дослідження.

При використанні ЗМІ для формування здорового способу життя учнівської молоді теоретико-методологічною основою мають стати систематичний, індивідуально-орієнтований, орієнтований на дію та заснований на компетентності принципи. У контексті дослідження також мають місце принципи: суб'єктивності, взаємодоповнюваності, варіативності, діагностики, оптимальності, взаємозалежності, креативності та самоорганізації. На нашу думку, зазначені принципи найкраще відображають психологічні та методичні аспекти технології формування здорового способу життя і можуть бути легко впроваджені ЗМІ у практику нашої роботи.

Названі підходи та принципи створюють можливість для обґрунтування наступних методологічних підходів до формування здорового способу життя учнівської молоді: підхід аналізу й систематизації потреб здоров'я дітей шкільного віку; підхід врахування у формуванні здорового способу життя учнівської молоді виховних можливостей сучасних ЗМІ та набутого життєвого досвіду молоді; підхід побудови методик формування здорового способу життя у молоді шкільного віку з використанням засобів масової інформації. Це відображено у блоках, кожен з яких відображає окрему ділянку роботи.

Так, цільовий блок – включає розробку навчально-пізнавальних цілей і завдань формування здорового способу життя підлітків шкільного віку. Ми вважаємо за доцільне створити передумови для того, щоб вони оволоділи на трьох рівнях: мотиваційними, когнітивними операціями і рефлексивними здібностями щодо здорового способу життя. Функція ЗМІ на цьому етапі полягає у формуванні структурних елементів сучасного здорового способу життя учнівської молоді. При цьому цільовий елемент має включати цілі, завдання та принципи формування здорового способу життя учнівської молоді, передбачені Законом «Про освіту», а також вимоги соціального та медіа середовища.

Змістово-технологічний блок покликаний забезпечити формування здорового способу життя учнівської молоді шляхом активної взаємодії молоді та інформаційних продуктів ЗМІ. Цей блок спрямований на формування здорового способу життя підлітків з використанням засобів масової інформації для впливу на мотиваційні, змістові та рефлексивні елементи здорового способу життя. Мотивацією учнівської молоді до здорового способу життя можуть бути культурний рівень, прагнення до самопізнання та самовдосконалення, бажання мати здорове потомство. Змістові компоненти навчають учнів основам збереження свого здоров'я, стресовим факторам, можливостям проведення дозвілля. Рефлексивний компонент полягає в отриманні зворотного зв'язку від учнівської молоді про вплив ЗМІ на формування їхнього здорового способу життя.

Знання про здоровий спосіб життя школярі отримують на когнітивному рівні. Під час реалізації технології обираємо пояснювально-ілюстративні, проблемні, розвивальні, інформаційні методи, створення ситуацій успіху. А також різноманітні прийоми: завоювання уваги, мотивації, особистісного сприйняття інформації щодо здорового способу життя: кейс -метод, цікавий факт, життєва історія, проблемне питання, ознайомлення з метою та планом заняття, авторитетна думка, яскрава цитата (апеляція до авторитету), зв'язок

теми заняття із інтересами школярів (апеляція до слухачів), розкриття намірів, використання наочних засобів навчання, пряме звернення до аудиторії [41].

Блок результатів оцінки технологій має на меті перевірити якість роботи сучасних ЗМІ, які формують стиль життя учнівської молоді. Він включає врахування нормативів, показників та рівнів сформованості здорового способу життя учнівської молоді, виконує аналітичну, контрольну-оцінювальну функції та забезпечує зворотний зв'язок. Визначення стандартів і рівнів здорового способу життя молоді є важливою частиною загального процесу формування здорового способу життя учнівської молоді. Цей процес дозволяє нам дізнатися, на якому етапі та на якому рівні існують пов'язані зі здоров'ям знання про здоровий спосіб життя серед учнівської молоді. Стандарти та рівні сформованості здорового способу життя є основою для реалізації програм самовиховання та самовдосконалення молоді. Під еталоном ми розуміємо ідеальний зразок, тобто він представляє найбільш досконалий рівень розвитку всіх якостей особистості, за яким можна визначити відповідність. На основі системного уявлення про здоров'я ми виділимо його функціонально-структурні елементи. Серед яких: розуміння здорового способу життя як стану, приклад здорового способу життя серед дорослих; вправління у культивуванні здорового способу життя із використанням засобів масової інформації.

Вважаємо за доцільне також визначити критерії ефективності технології формування здорового способу життя серед учнівської молоді. Практичну діяльність молоді ми відносимо до стандартів освіти. Індикаторами цього стандарту є поведінка молоді. Ми також вважаємо важливими мотивацію, когнітивні процеси молодих людей та критерії аналітичної оцінки дій та вчинків. Показником мотиваційних чинників є бажання підлітків вести здоровий спосіб життя та вдосконалювати свої здібності в цій сфері. Критерії пізнавальних процесів розкривають такі показники: знання про здоровий спосіб життя, методи і форми, засоби ведення здорового способу життя.

Аналітична оцінка спрямована на здатність молодих людей вести здоровий спосіб життя та здатність до самоосвіти з цього питання.

На основі встановлених критеріїв визначимо такі рівні сформованості здорового способу життя молоді за допомогою ЗМІ: низький, початковий, середній а також високий. Тому для початкового рівня характерна низька мотивація пізнавальної діяльності школярів, слабка орієнтованість на здоровий спосіб життя. Не реалізується прагнення до засвоєння нових археологічних знань, набуття оздоровчих умінь і навичок, формування та вдосконалення рівня власних знань і вмінь. Немає жодних доказів того, які види діяльності необхідні для ведення здорового способу життя. Учні не навчилися вирішувати проблеми, відчують великі труднощі у вирішенні проблем, які моделюють здоровий спосіб життя, їм бракує новаторських і креативних ідей. Молодь не має досвіду впровадження елементів здорового способу життя. Вчинені дії не усвідомлюються на прикладі. У молоді відсутнє вміння аналізувати діяльність, бідність обраних засобів культивування здорового способу життя, невміння приймати рішення та визначати перспективи діяльності, невміння аналізувати поведінку. Такі учні потребують постійного контролю з боку вчителя або соціального працівника.

На середньому рівні, дії учнів щодо формування здорового способу життя є частково усвідомленими, оздоровча діяльність носить репродуктивний характер, а доцільність вчинку, спрямованого на здоровий спосіб життя розуміється як нестійка. Аналіз діяльності проводиться поверхово, слабка безперспективно, рішення приймаються виходячи з потреб, а в нових ситуаціях використовуються звичні методи та засоби. Молода людина потребує чіткого алгоритму поведінки, позитивної мотивації, стійкого пізнавального інтересу до виконання діяльності, спрямованості на здоров'я. Для учнівської молоді притаманне бажання поповнити відсутні знання, набути навичок використовувати здоров'язберігаючі технології у житті, але поки не виникла потреба в цілеспрямованому підвищенні рівня компетентності.

Високий рівень характеризується стійкою позитивною мотивацією та пізнавальним інтересом учнівської молоді до вивчення здоров'язберезувальних навичок. У молоді постійна потреба у зміцненні власного здоров'я, усвідомлене прагнення до самовдосконалення, високий рівень здоров'язбереження. Молоді люди мають повні, глибокі та структуровані знання. Для них характерна здатність аналізувати та відповідним чином оцінювати досвід впровадження технологій формування здорового способу життя.

Потрібно зазначити умови реалізації технології, отже, з'ясувати наскільки цілеспрямований відбір, побудови та використання елементів змісту, методів (прийомів) і форм організаційного навчання забезпечує результат. Вважаємо, що головною умовою реалізації технології є позитивна мотивація як для оздоровчої діяльності ЗМІ, так і для учнівської молоді. Основними закономірностями розвитку позитивної мотивації учнівської молоді є: єдність діяльності та мотивації, стимулювання мотивації, спрямування та контролю. Наступною важливою умовою є створення позитивного середовища для самореалізації молоді, яка веде здоровий спосіб життя. Сучасні освітні концепції висувають особливі вимоги до взаємодії молоді з мас-медіа. Зокрема, ми маємо прагнути візуалізувати потенціал молоді. Компетентність і професіоналізм медіа-професіоналів і шкільних соціальних педагогів також нами виділено як необхідну соціально-педагогічну умову.

Втілення нашої технології плануємо у три етапи. Програмно-інформаційний блок забезпечує розвиток змісту інформації молоді про здоровий спосіб життя в засобах масової інформації. Стимульно-орієнтований блок щодо мотивації підлітків шкільного віку до здорового способу життя. Когнітивно-поведінковий блок є визначальним чинником, що впливає на здоровий спосіб життя молоді, надає їй можливості для подальшої самореалізації та самовдосконалення. Блок аналізу та оцінки спрямований на

аналіз досягнутих результатів та відображення діяльності як працівників ЗМІ, так і персоналу навчальних закладів.

Основними характеристиками технології формування здорового способу життя є інтегрованість, динамічність і відкритість. При цьому необхідно враховувати ряд принципів, які поєднують теоретичні уявлення про здоров'я з практиками, що формують здоровий спосіб життя.

2.3. Впровадження технології формування здорового способу життя учнівської молоді засобами масової інформації

Обґрунтовану нами технологію ми реалізували базі Киселицького ліцею Вижницького району, Чернівецької області під час професійно-орієнтованої стажерської практики. У ході зустрічей з учнями середніх та старших класів ми обговорили правила використання інформаційних продуктів ЗМІ, зміст поняття «здоров'я» та технології його збереження, а також особливості використання засобів масової інформації різних типів для формування здорового способу життя учнівської молоді. Усі заняття відбувалися із дотриманням визначених нами принципів та обґрунтованих умов. Фотозвіт з проведених заходів вміщено у додатку А. Текст методичного інструментарію взято з рекомендацій до роботи соціального педагога. Тому ми не наводимо його зміст у тексті. Це методичний інструментарій шкільного соціального педагога Киселицького ліцею.

Таким чином, формування здорового способу життя учнівської молоді з використанням ЗМІ має в основі особистісно-орієнтований підхід та умови спрямовані на самореалізацію особистості. Основними характеристиками цієї технології є гнучкість, передбачуваність, сенс і ефективність.

Після завершення занять було проведено контрольоване діагностичне дослідження з метою визначення рівня сформованості основних показників здорового способу життя учнів м. Чернівці та учнів Киселицького ліцею. Це

дослідження було передбачало використання діагностичних методів, описаних у параграфі 2.1. Процес дослідження був таким же, як і в першому діагностичному дослідженні. Ми зіставили результати тестування з результатами усних опитувань та інтерв'ю. Це значною мірою допомогло переконатися, що остаточні знання учнів як контрольної, так і експериментальної груп були значною мірою точні. Результати контрольної і експериментальної групи порівняли. Графічно результати дослідження ілюструють нижче наведені рисунки. Перше місце серед форм вільного проведення часу в учнів міста Чернівці займає перегляд сповіщень додатків інтернету. Більшість молоді (60%) опитаних не дивиться телевизор. Натомість зафіксовано, що 10% молоді не користуються інтернетом щоденно, але практично кожен день виконують фізичні вправи та відвідують спортивні гуртки. Були школярі, які вказали, що ЗМІ в умовах сьогодення не приваблює молоду людину. Радіопередачі з навчальною метою слухають лише 2% школярів. Натомість опитування учнів Киселицького ліцею переконує, що цілеспрямована робота у напрямі формування здорового способу життя учнівської молоді із використанням ЗМІ змінила ставлення у дітей до свого здоров'я. Так, більшість опитаних проілюстрували низький інтерес до інформаційних продуктів, що пропонують ЗМІ. Наприклад, користуються інтернетом щоденно 90%, проте для перегляду шкільних повідомлень та для виконання домашніх завдань в середньому до 5 годин часу. Окремі учні відвідують спортивний гурток та займаються на шкільних тренажерах (10%). А 34% учнів дивляться фільми і передачі для дітей на телебаченні. І лише 1% користуються можливостями радіо. Читають газети і журнали 5%.

Конкретніше

результати

ілюструє

рисунок

2.5.

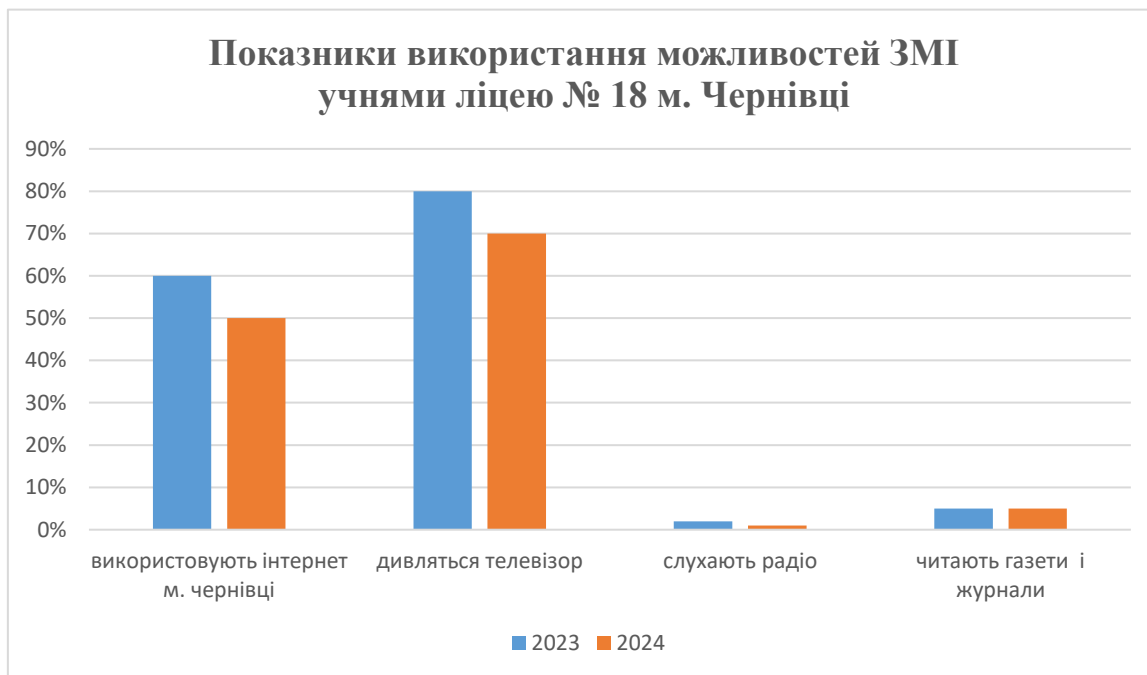

Рис. 2.5. Показники використання можливостей ЗМІ учнями ліцею №18 м. Чернівці.

Результати використання популярних ЗМІ учнями Киселицького ліцею ілюструє рисунок 2.6. Порівняння показників дозволяє зробити висновок, що засоби масової інформації значно втратили свої позиції в пріоритеті вільного часу учнів. Натомість спілкування з батьками, однокласниками й педагогами стали домінуючим засобом отримання інформації про здоровий спосіб життя учнівської молоді.

Рис. 2.6. Показники використання можливостей ЗМІ учнями Киселицького ліцею.

У процесі роботи над темою ми ретельно добирали зміст заходів щодо формування здорового способу життя учнівської молоді. І перевірили наскільки ми це зробили належно. Отримані результати ілюструє рисунок 2.7.

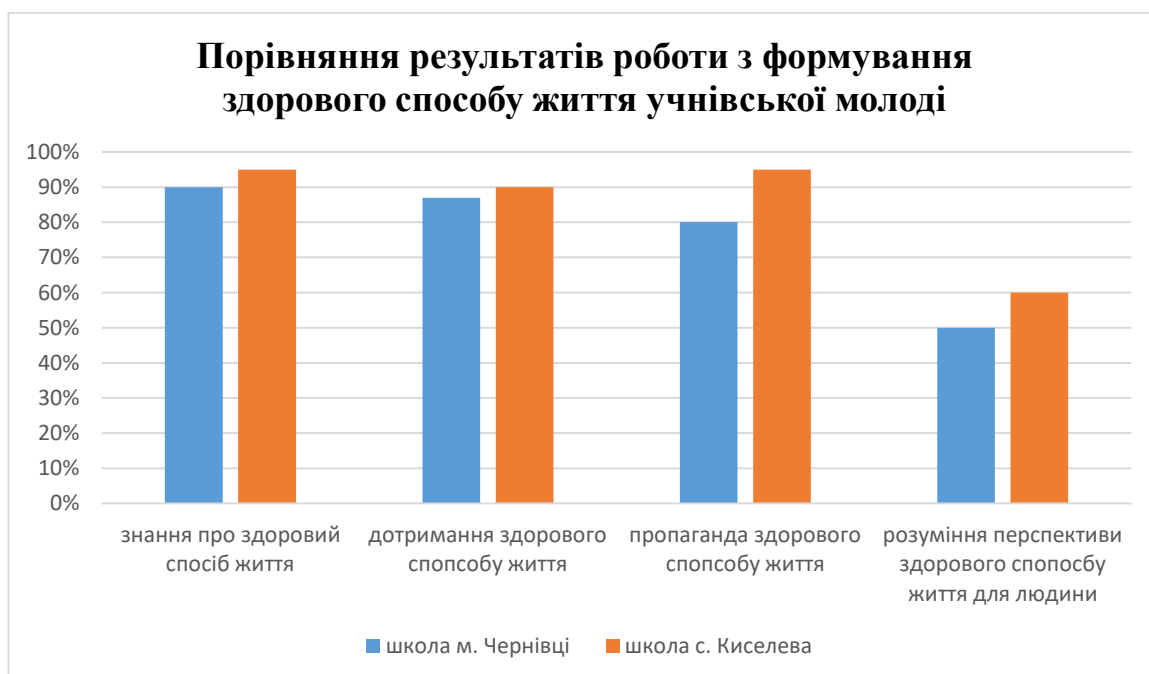

Рис. 2.7. Результати аналізу ефективності програми формування здорового способу життя з використанням ЗМІ.

Рисунок переконує, що робота соціального педагога з формування здорового способу життя учнівської молоді є потрібною і має значення для збереження здоров'я дітей. Проте брак часу не сприяв нам у проведенні повного дослідження. Розпочата робота вимагає продовження, охоплення більшого числа респондентів та використання інших технологій формування здорового способу життя учнівської молоді засобами ЗМІ.

Формування здорового способу життя учнівської молоді не є природженою. Вона формується під впливом середовища, та соціального виховання, у процесі та у результаті оволодіння компетентностями. Лише за окремих умов вона стає внутрішнім надбанням школяра, формує емоційну сферу та мотиви його поведінки, визначає й оцінює навколишню дійсність.

Отже, процес формування здорового способу життя учнівської молоді засобами ЗМІ є одним із способів духовного розвитку особистості. Він реалізується в різних проявах життя суспільства. Цей феномен є системою, результат якої – це формування ідеалів, діяльності, відношень, культури, а також – розвиток самоцінної й соціально цінної творчої, особистості, яка володіє високою культурою. Досвід формування здорового способу життя учнівської молоді засобами ЗМІ безсумнівно доводить, що не народжуються люди з геть заглушеним бажанням зберегти своє здоров'я. Адже усім притаманне прагнення до самовдосконалення та вдосконалення світу, до пізнання: арсеналу культурних цінностей людства. Узагальнення результатів проведеного дослідження дозволяє визначити вагомі засоби впливу на формування здорового способу життя учнівської молоді: освіченість; здатність сприймати дійсність; цілеспрямована творча активність; оздоровче середовище.

Висновки до другого розділу

Серед чинників, що впливають на формування здорового способу життя учнівської молоді виділимо наступні: індивідуальні психологічні особливості особистості, соціальний стан, та її статево-вікові, територіальні особливості, освіта, характер та зміст праці, макро- й мікросередовище, попередній життєвий досвід, джерела інформації. Таким чином, зважаючи на функції, що виконують ЗМІ у суспільстві, проведене дослідження переконало, що вони відіграють велику роль у формуванні здорового способу життя молоді, оскільки мають вагомні способи впливу на сприймання та чуттєве осмислення інформації молодою людиною.

Потенційні можливості ЗМІ, а також на той факт, що багато учнівської молоді проводить дозвілля з використанням інформаційних продуктів ми впровадили під час професійно-орієнтованої стажерської практики обґрунтовану нами технологію формування здорового способу життя з використанням ЗМІ. Часткове впровадження технології дозволило нам сформувати такі умови формування здорового способу життя учнівської молоді з використанням ЗМІ: позитивна мотивація учнівської молоді до оздоровчої діяльності ЗМІ; створення позитивного середовища для самореалізації молоді, яка веде здоровий спосіб життя; компетентність і професіоналізм медіа-професіоналів і шкільних соціальних педагогів. На нашу думку, в оцінці соціально-виховної ефективності медіа засобу треба враховувати:

- доступність ЗМІ, що впливає на частоту його використання;
- забезпечення спеціальним обладнанням, що визначає час на очікування послуги;

- розмаїтість медіа-інформації, яка впливає на формування здорового способу життя учнівської молоді, що позначається на можливості та доцільності їхнього вибору;
- інформованість про наявність оздоровчих розвиваючих медіа-творів, що зумовлено з ефективністю їх використання.

Слушними і необхідними в умовах сьогодення є вироблення рекомендацій стосовно необхідності вивчати порядок і поєднання засобів, які впливають на формування здорового способу життя учнівської молоді, що дозволить диференціювати роботу з формування здорового способу життя учнівської молоді та формувати конкретну цілеспрямовану програму соціально-виховної роботи з різними класами учнівської молоді.

ВИСНОВКИ

Робота над темою дослідження сприяла досягненню поставленої мети та виконанню окреслених завдань:

Проблема формування здорового способу життя учнівської молоді засобами масової інформації знайшла широке висвітлення у науковій літературі. Її аналіз дозволив виявити різне розуміння науковцями понять «здоров'я», «здоровий спосіб життя» та вплив ЗМІ на формування здорового способу життя учнівської молоді. На основі отриманої інформації ми теоретично продемонстрували можливі технології формування здорового способу життя підлітків шкільного віку і перевірили окремі з них на практиці. Вивчення наукових результатів українських і зарубіжних вчених переконало, що питання впливу ЗМІ на формування здорового способу життя у учнівської молоді є особливо актуальним на початку XXI століття. Це можна пояснити наявністю на ринку різноманітних інформаційних ресурсів різної якості та вільним доступом до публічної інформації, в тому числі травматичної для школярів. Наукові розвідки цього періоду можна умовно поділити на наступні блоки: наукові розвідки, які розкривають мережеву співпрацю фахівців у формуванні здорового способу життя учнівської молоді засобами ЗМІ; дослідження, що розкривають проблеми українських родин, що не володіють технологією формування здорового способу життя їхньої дитини з використанням засобів ЗМІ; розробка нормативно-правової бази формування здорового способу життя учнівської молоді; окремі наукові праці, що стосуються втілення концепцій формування здорового способу життя учнівської молоді та ролі засобів масової інформації у цьому процесі.

Основу нашого дослідження склали роботи відомих науковців: О. Вакуленко, який досліджував вплив засобів масової комунікації на соціалізацію особистості, та звернув увагу на те, що засоби масової інформації є потужним джерелом знань для людини про світ і її місце у ньому. Завдяки

прикладом, що ілюструють ЗМІ особистість засвоює соціальні норми та правила життя у суспільстві, відбувається її духовне зростання та становлення. Розпочату тему продовжено у роботах С. Баранчука. Учений концентрує увагу читачів на тому, що дуже важливо контролювати перегляд дітьми інформаційних продуктів, що пропонують ЗМІ. Адже несформованість життєвих орієнтирів особистості негативно позначається на зміні поведінки під впливом інформації еротичного та агресивного характеру. Можливості інтернет ресурсів у формуванні здорового способу життя висвітлював Н. Бойко. Автор наукових робіт зробив спробу дослідити пріоритети українців у використанні інформаційних ресурсів інтернету. Мали цінність у роботі також розвідки В. Горащука, С. Здіорук, О. Зернецької, О. Коган., В. Беспалько, С. Кондратюка. Дослідники вивчали можливості ЗМІ у формуванні здорового способу життя молоді та суть самого поняття «здоровий спосіб життя молоді». Велику допомогу щодо визначення структури роботи та особливостей викладу матеріалу нам надали документи, що спрямовані на розв'язання цієї проблеми. Вони дозволили виокремити основні ідеї, що склали концепцію дослідження.

Ми охарактеризували можливості основних ЗМІ в сучасному суспільстві. Зокрема, дослідили інформаційну, регулятивну, анімаційну, організаційну та пропагандистську функції ЗМІ в суспільстві. Вважаємо, що повноцінна реалізація цих функцій є гарною основою для формування здорового способу життя учнівської молоді. Тому що на освітньому рівні ЗМІ достовірно доносять до молоді інформацію про здоровий спосіб життя, відео та позитивні приклади людей, які завдяки здоровому способу життя досягли успіху у своїй діяльності, поведінку школярів. Анімаційні та художні фільми, круглі столи, живі зустрічі з провідними фахівцями щодо здорового способу життя сприяють формуванню у школярів емоційних переконань щодо доцільності здорового способу життя. Залучення молоді шкільного віку до здорового способу життя через рекламу, навчання, флешмоби, формують в учнів розуміння цінності власного здоров'я: як здатності до успіху, а також як

щоденної потреби та можливості самореалізації в громадянському суспільстві, норми цивілізованості та незамінного капіталу.

Сучасний період розвитку ЗМІ характеризуємо як відносно стійкий та пасивний щодо формування здорового способу життя учнівської молоді. Пояснити це можемо загостренням російсько-українського конфлікту щодо територіальної цілісності держави та відсутністю фахівців, що змогли б розкрити особливості формування здорового способу життя учнівської молоді, що зазнала травми в результаті війни.

Щоб дослідити стан впливу ЗМІ на шкільну молодь Буковини, ми провели дослідження думки учнівської молоді Буковини, яка навчається у середніх класах ліцеїв. Результати дослідження показали, що більшість учнівської молоді віддають перевагу проведенню вільного часу в інтернеті та перед екраном телевізора. Менш популярні серед учнівської молоді друковані видання та радіо. Авторитет цих засобів масової інформації в житті учнівської молоді накладає на їхню діяльність велику відповідальність і робить її предметом наукового аналізу. З метою забезпечення спонтанного впливу засобів масової інформації на шкільну молодь у формуванні здорового способу життя організованого характеру ми теоретично обґрунтували та частково продемонстрували і перевірили у процесі проходження професійно-орієнтованої стажерської практики методичку, яка має потенціал для використання впливу ЗМІ. Технологія включає цільові контент-пов'язані, операційні процедури та компоненти аналітичного оцінювання, враховує конкретні умови та принципи, є динамічною та гнучкою.

Дослідницька перспектива, яку ми описуємо, визначає розвиток контенту та визнання розроблених нами технологій, враховуючи можливості доступних нам засобів масової інформації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ануфієва О. В. Вплив засобів масової комунікації на соціалізацію особистості. К, 2003. С.6-8.
2. Бабіч Т.В., Сало А.В. Вплив засобів масової інформації на самовизначення молоді. URI: <https://core.ac.uk/download/pdf/84825627.pdf> (доступно 04.03.2024).
3. Баранчук С. Духовність в Україні і засоби масової інформації / Україна на порозі третього тисячоліття : духовність як основа консолідації суспільства. К., 1999. Т. 15. С. 589-597.
4. Белінська О. Дитина і комп'ютер. *Психолог*. 2006. № 46 (238). С. 27–29.
5. Бех І. Д. Виховання особистості: у 2 кн. К.: Либідь, 2003. Кн. 2. 344 с.
6. Бовть О. Б. Комп'ютерні ігри та дитяча агресивність: випадковий взаємозв'язок чи прикра закономірність? *Педагогіка і психологія*. 2002. № 1 – 2. С. 110–116.
7. Бойко Н. Українці в Інтернеті. Інтереси та пріоритети використання мережі. Українське суспільство 1992- 2010. Соціальний моніторинг / За ред. В.Ворони, М.Шульги. К.: Інститут соціології НАН України, 2010. С. 356-363.
8. Вакуленко О.В. Засоби масової інформації як особливий чинник формування здорового способу життя особистості. Зб наук. праць *Соціологія. Соціальна робота. Соціальна педагогіка. Управління*. Серія 11. С. 88-97.
9. Вакуленко О. Жаліло Н., Комарова Н. та ін. Позитивний досвід діяльності з формування здорового способу життя.: URI: <http://www.health.gov.ua/>.(доступно 04.03.2024).
10. Горащук В. Соціально-педагогічний статус валеологічної науки. *Рідна школа*. 1998 . №1. С. 70-74.
11. Гуменний А. Л. Роль і місце регіональних ЗМІ у формуванні здорового способу життя. URI: <http://elar.kpnu.edu.ua/> (доступно 04.03.2024).

12. Гуревич Р. С. Кадемія М. Ю. Інформаційно-телекомунікаційні технології в навчальному процесі та наукових дослідженнях: навчальний посібник для студентів педагогічних ВНЗ і слухачів інститутів післядипломної освіти. К.: «Освіта України». 2006. 390 с.
13. Державний стандарт базової середньої освіти URL: <https://osvita.ua/legislation/> (доступно 04.03.2024).
14. Закон України «Про освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/> (доступно 04.04.2024).
15. Закон України «Про інформацію». URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/> (доступно 04.04.2024).
16. Закон України «Про охорону дитинства». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/> (доступно 04.04.2024).
17. Закон України «Про доступ до публічної інформації» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/> (доступно 04.03.2024).
18. Закон України «Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю» (2001, зі змінами від 19.12.2017. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/> (доступно 04.03.2024).
19. Закон України «Про основні засади молодіжної політики. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/> (доступно 04.03.2024).
20. Здіорук С. І. Психологічне обґрунтування використання ЗМІ та різних видів рекламної продукції з метою профілактики нарко-, токсикоманії та алкоголізму. *Практична психологія та соціальна робота*. 2004. № 10. С. 6-9.
21. Зернецька О. В. Нові засоби масової інформації. К., 1993. 123 с.
22. Капська А.Й. Деякі аспекти професійної підготовки соціальних педагогів і соціальних працівників. *Соціалізація особистості: Збірник наукових праць*. Том XXVIII. К.: НПУ, 2007. С.3-13.
23. Ковальчук І., Кричун Н. Роль ЗМІ у соціальній роботі громади. Програма Всеукраїнській науково-практичній конференції «Соціальна робота в громаді: сучасні виклики та перспективи розвитку». Суми, 2023.

24. Коган О.В., Беспалько В.В. Профілактика адитивної поведінки та правопорушень у дітей та підлітків з вадами інтелекту засобами фізичної культури. *Педагогіка та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту*: Зб. наук. праць за ред. Єрмакова С.С. Харків: ХДАДМ (ХХІІІ), 2003. № 8. С. 3-7.
25. Компас: посібник з освіти з прав людини за участю молоді. URL: <https://www.coe.int/uk/web/compass/health> (доступно 04.04.2023).
26. Кондратюк С.М. Інтегративний підхід до виховання у молодших школярів здорового способу життя. Дис... канд. пед. наук. Суми, 2003. 191 с
27. Концепція Загальнодержавної програми «Здоров'я 2020: український вимір» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1164-2011-%D1%80#Text> (2011 р.) (доступно 04.04.2023).
28. Концепція реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/988-2016-%D1%80#Text> (доступно 04.04.2023).
29. Концепція впровадження медіаосвіти Національної академії педагогічних наук України URL:<http://mediaosvita.org.ua/>(доступно 04.03.2024).
30. Кучук Н.Г. Формування здорового способу життя студентів класичного університету із застосуванням інформаційних технологій. Дис. канд. пед. наук. 13.00.02 теорія та методика навчання (фізична культура, основи здоров'я). Х., 2012. 205 с. .
31. Лемко Г.І. ЗМІ як засіб духовно-морального виховання підлітків. URL:<https://core.ac.uk/>(доступно 04.03.2024).
32. Моніторинг і оцінка діяльності з формування здорового способу життя / [О. М. Балакірева, О. О. Яременко, Р.Я. Левін та ін.] К. : Укр. ін-т соц. дослідж., 2005. Кн. 11. 152 с.

33. Національна стратегія з оздоровчої рухової активності в Україні на період до 2025 року «Рухова активність – здоровий спосіб життя – здорова нація» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/> (доступно 04.04.2023).
34. Невмержицька О., Бориславський А. Шляхи формування в учнівській молоді потреби в здоровому способі життя. *Молодь і ринок*. №1. 2022. URL: <http://mir.dspu.edu.ua/> (доступно 04.04.2024).
35. Пахолок О. О. Орієнтація на здоровий спосіб життя: до проблеми логічної формалізації об'єкта дослідження. *Соціальні виміри суспільства*. 2011. № 3. С. 187-197.
36. Пірен, М.І. Соціальна робота в територіальній громаді: теорія та практика : підручник. Чернівці : ЧНУ ім. Ю. Федьковича, 2019. 328 с.
37. Польша Н. С., Бердник О. В. Сучасні підходи до оцінки стану здоров'я в гігієні дитинства (огляд літератури та власних досліджень). *Журнал Національної академії медичних наук*. 2013. Т. 19 (№ 2). С. 226–235.
38. Рішення про захист прав неповнолітніх телеглядачів. URL: <https://zakon.rada.gov.ua>. (доступно 29.03.2024).
39. Романова Н. Ф. Формування здорового способу життя як сучасна стратегія протидії соціально небезпечним хворобам серед дітей та молоді : монографія. Протидія соціально небезпечним хворобам : вивчення українського досвіду / за ред. Т. В. Семигіної. К. : Пульсари, 2010. С. 39–48.
40. Селезньова О.О. Здоров'я молоді та формування здорового способу життя. Народна освіта. URL: <https://www.narodnaosvita>. (доступно 12.02.24).
41. Семчук С.І. Особливості впливу засобів масової інформації на соціалізацію дітей дошкільного віку. Дис. канд. пед. наук. 13. 00. 08 – дошкільна педагогіка. Умань, 2010. 227 с.
42. Сургай С. О. Естетичне виховання студентської молоді засобами масової інформації. Дис. канд. пед. наук. 13.00.07 – теорія та методика виховання. Луганськ, 2010. 214 с.

43. Сухорукова А.В. Вплив ЗМІ на формування духовності особистості та суспільства. URL: <http://dspace.nbuiv.gov.ua/bitstream/handle> (доступно 12.02.24).
44. Слосанська Г. І. Соціальна робота в територіальній громаді: теорії, моделі та методи: монографія / за наук.ред.д-ра пед. наук, проф. В. А. Поліщук. Тернопіль: ТНПУ імені В. Гнатюка, 2018. 382 с.
45. Стець В.І., Копко І.Є. Вплив ЗМІ на формування ціннісно-змістовних понять валеологічної культури підлітків. *Наукові записки НДУ ім. М. Гоголя. Психолого-педагогічні науки*. 2011. № 10. С. 92-96.
46. Титаренко Т, Лепіхова Л., Кляпець О. Формування в молоді настанов на здоровий спосіб життя: метод. реком. К., 2006. 124 с.
47. Турчак А.Л. Засоби масової інформації як особливий чинник впливу на формування здорового способу життя молоді. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/84826447.pdf> (доступно 12.02.23).
48. Федорович А. В. Вплив ЗМІ на моральне виховання учнів. DOI:10.31812/educdim.v33i0.1976. URL: <https://www.researchgate.net/> (доступно 12.02.24).
49. Федько О. Здоровий спосіб життя як цінність: проблеми формування. URL: <http://dspace.nbuiv.gov.ua/> (доступно 12.02.24).
50. Шкурапет Н. І., Даниленко Г. М., Циганок Н. І. Комплексна скринінгоцінка здоров'я школярів як підґрунтя впровадження здоров'яформуючих технологій в загальноосвітньому навчальному закладі. Формування здоров'я дітей, підлітків та молоді в умовах навчального закладу: матеріали Всеукр. наук.-прак. конф, Суми, 17-19 квітня 2006р. / СумДПУ ім. А.С.Макаренка, 2006. С. 56-61.
51. Шкурапет Н. Мережева взаємодія соціальних інститутів сім'ї, освіти та охорони здоров'я як фактор формування здорового способу життя сучасних підлітків. Дис. канд. соціол. Наук. 22.00.04 спеціальні та галузеві соціології. Харків. 2020. 279 с.

52. Юрчишин Ю. Формування здорового способу життя студентської молоді засобами реклами. Молода спортивна наука України. Т.4. С.250-254.
53. Яременко О., Вакуленко О. Формування здорового способу життя: навч. пос. для слухачів курсів підвищення кваліфікації державних службовців. К.: Український інститут соц. досліджень, 2000. С. 14- 23.

ДОДАТКИ

Додаток А

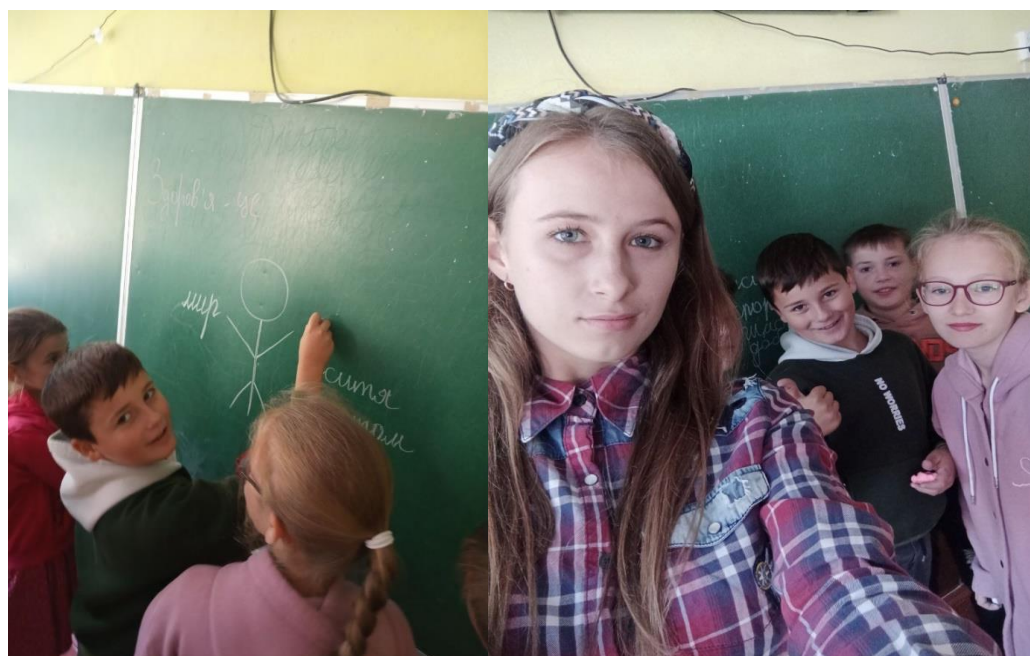

Фрагмент заняття з формування здорового способу життя

Додаток А

Фрагмент виконання вправи «Що для мене здоров'я»

Додаток А

Фрагмент тестування «Хто кого: Я гаджет чи він мене?»

Фрагмент заходу «ЗМІ та здоров'я людей»

Фрагмент бесіди про соціальну роботу

